

BUTLLETÍ

DEL

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

BUTLLETI
DEL
CENTRE EXCURSIONISTA
DE CATALUNYA

1898

VOLUM OCTAU

BARCELONA

TIP. «L'AVENÇ»: RONDA DE L'UNIVERSITAT, 20

1898

 BUTLLETÍ DEL
CENTRE EXCURSIONISTA
DE CATALUNYA

ANY VIII

JANER

N.º 36

SESSIÓ PÚBLICA INAUGURAL DEL ANY 1898

MEMORIA DEL SENYOR SECRETARI

SENYORS:

Al veure'l resultat de les nostres tasques excursionistes, no podem menos de regoneixer que bull en les nostres venes la sanch vigorosa de la plena juvenesa. Ja fa dies que han complert vint y un anys que uns quants bons catalans, alentats pel desig de coneixer y de recorre el propi terror s'acoblaven per escampar la primera idea de l'excursionisme. Pochs eren al principi; avuy som molts, y tots podem constatar que aquell arbre que plantaren, té tant endinzades les arrels en la terra com ben enlairat el branatge. Avuy podem dir que hem seguit de cap a cap les terres on domina el nostre llenguatge y que fins gaire bé a tot arreu ens coneixen.

Procuraré donarvos una lleugera noticia de la nostra activitat durant l'any que acaba de transcorre; y això serà per tothom la millor mostra de que la nostra vida és sanitosa.

Dintre sempre dels poch dies de que pot disposar la més gran partida dels associats, s'ha procurat aprofitar les festes seguides pera les excursions més allunyades de Bar-

celona. Les més llargues s'han destinat a recórrer algunes comarques del nord-oest de Catalunya.

Així, per exemple, desde'l 30 de Janer fins al 2 de Febrer es varen esmerçar quatre dies, que ben justos queden, anant per Camprodon y Baget al Santuari y Grau d'Escalles, després a l'isolat Puig de Bassegoda, y als esquerps y pregons singles de Talaixà, a Sant Aniol de les Agujes, perdut en un paradís de verdor, y als Rasos de Monas. Gran part de l'excursió va ser per una comarca tant pintoresca com poch coneguda.

Els dies 27, 28 y 29 de Maig es va fer una important recorreguda per part del litoral empordanès. Varem visitar la típica vila de Cadaquers, veritablement enclavada entre roques en el braç de Pireneu que s'avança a formar el Cap de Creus; y després, atravesant el macís de montanyes, varem emprendre envers la Selva de Mar per desde allí fer la pujada al antic cenobi benedictí de Sant Pere de Roda, quals ruïnes, ab tot y ser tant trocejades, tenen una silueta imponent. Baixàrem dret a Vilajuïga, y d'allí, de retorn, a Figueres.

Gaire bé's pot dir excursió complementaria d'aquesta la que'ls dies 31 d'Octubre y 1 y 2 de Novembre es va verificar a Torroella de Montgrí, La Escala, Castelló y Figueres. Deixant la característica vila preferida de Jaume II quan les fustes catalanes navegaven pel Ter fins a prop de les antigues murades, pujaren els excursionistes al castell de Montgrí, un dels més esplèndids miradors de l'Empordà ab les dugues grans badies, la del Ter a l'una banda del cap Estarrit y la del Fluvià y la Muga a l'altra.

Passada l'alegre vila marítima de La Escala y atravesats els camps ont estigué emplaçada l'antiga ciutat d'Empúries, arribaren a Castelló, la vila qual temps floreixent recorda la seva monumental iglesia.

Tot això per lo que toca a les comarques avuy compreses en la provincia de Girona. Però sent molt més vast el camp de la nostra activitat, tot regoneixent lo útil que ha de ser per l'estudi'l recórrer repetides vegades una mateixa regió, es va projectar altra excursió envers l'avuy

anomenada província de Tarragona, que's va verificar els dies 7 y 8 d'Abril y va ser dedicada principalment a examinar el curiós fenòmen de les Boques Calentes de Montmell, el menhir de *Pedrafit* o *Pedralla*, qual primera notícia va ser donada pel Sr. Teixidor, nostre delegat a Rodonyà. Després es va visitar la *Cova fonda*, una de les més importants pel nombre y qualitat dels objectes prehistòrics que s'hi troben, y de quals treballs d'exploració, disposats pel nostre president Sr. Vidal, no trigarem a tenir detallada notícia.

També a les estimades montanyes de més a la vora, an els cims del Montseny y del Montserrat, hi hem deixat enguany, per un moment, rastre de les nostres petjades.

La sempre agradosa excursió al Montserrat es va fer el dia 5 de Maig. Ja'l CENTRE té establert com a costum obsequiar al mantenedor foraster dels Jochs Florals ab una anada a la més típica de les nostres montanyes, quan aquest simpatisa ab els nostres ideals. Aquesta vegada hi varem acompanyar al notable escriptor mallorquí Miquel S. Oliver, qui tant bé'ns comprèn; y també en companyia dels altres dos erudits balears Estanislau Aguiló y Jaume Guerau, varem contemplar una vegada més, desde'l cim de Sant Jeroni, un bon troç de la nostra estimada terra catalana.

Al Montseny s'hi va anar els dies 6 y 7 de Juny. Desde l'estació de Balenyà'ls excursionistes es dirigiren a Seva, d'allí al turó dels Esqueis y a la creu de Matagalls, desde on, com molts sabeu, la vista és ubriagadora, y devallaren al Santuari de Sant Marçal. L'endemà, a trench d'alba, es va fer l'ascensió al cim de les Agudes, que un dels excursionistes, el Sr. Pagès, va escalar pel camí més dret.

Les excursions més properes disposant d'un sol dia, són, com se comprèn, les favorescudes per major concurs d'associats.

El dia 28 de Març se'n va fer una a Santa Coloma de Cervelló, Pont del Lladoner, Coll d'Ordal, Sant Pons y Corbera.

El 16 de Maig varen ser visitats els castells de Vilassar

y de Burriach y les poblacions d'Argentona y Mataró.

Els castells d'Aramprunyà y Castelldefels varen veures el dia 21 de Novembre.

Y, per últim, els dies 18 y 19 de Desembre es va fer una excursió a Manresa y al monestir de Sant Benet de Bages.

Per tot arreu ont hem anat, els socis del CENTRE EXCURSIONISTA han rebut les millors atencions dels delegats y dels catalanistes, y els seus més petits desitjos han sigut sempre atesos. Ab gust hem de fer menció expressa dels socis del «Centre Català» de Castelló y dels de la «Lliga» de Manresa, als quals desde aquí, y en nom del CENTRE, la Directiva tramet les seves més grans mercès.

Les ensenyances que del excursionisme podem treure pel coneixement del nostre país, no són per esmentades.

Com a curiositats naturals hem visitat les Boques Calentes y les curioses esquerdes calices de Montmell, els singles de Talaixà, les dunes de Torroella de Montgrí, les coves d'Ordal y les aigües de Caldes.

Materials per l'estudi de les primeres edats del home ens els dóna abundants la *Cova fonda* de Rodonyà, y la de l'Estartit, el menhir de *Pedralta*, el dolmen del camí de Roses a Cadaquers.

En els sorrals de l'antiga Emporion hem vist el pas de les civilitzacions helènica y romana, les muralles del port, les de defensa, els mosaichs, portant el recort del gran nombre d'objectes de ceràmica y de glíptica que omplen els museus.

L'arquitectura cristiana l'hem poguda examinar enguany en la nostra terra desde'l seu primitiu desenrotlló fins al seu espadiment. A Sant Pere de Roda y a Sant Benet de Bages hi hem trobat encara rastres dels primers establiments dels monjos benets a Catalunya, y hem vist desenrotllarse l'art de la construcció fins a la nau del primer de aquests monestirs, de disposició única, y a l'interessantíssim claustret de Sant Benet de Bages. Entre les altres iglesies romàniques que hem vist, d'una atraient ru-

desa, hem de nomenar les de Baget y de Sant Aniol y la ja amplament disposta de Sant Pons. Per últim, hem pogut examinar la magnífica portada de la parroquia de Castelló y el seu delicadíssim altar esculpturat, y la ben situada colegiata de Manresa, de nau gòtica ben catalana.

Per fer clara als nostres ulls l'època feudal, hem visitat els castells roquers de Rocabruna, d'Aramprunyà y de Burriach, el de Montgrí, de perfecta construcció, y els que ja són a tall de cases senyorials, com els de Vilassar de Dalt y de Castelldefels; y com per completar en nosaltres l'idea de l'arquitectura militar de l'Edat Mitjana hem visitat una porció de torres costeres, y les muralles, encara interessants, de Torroella de Montgrí.

Y tot això és un petit enquadrament de lo que solen ser profitoses les nostres excursions en els seus aspectes pintoresch y científich, al geòlech y al botànich, a l'historiador y al literat.

Alternant ab les excursions s'han fet enguany dugues visites a importants coleccions particulars:

El 14 de Març ens congregàrem per anar a visitar la nombrosa colecció de llums del nostre consoci D. Carles de Bofarull, y el dia 4 d'Abril ens reuníem pera examinar la notable colecció ceràmica del Sr. Font y Gumà.

A part de les manifestacions exteriors de la nostra vida, hi han les reunions en el nostre local. Durant tot l'any passat, rara ha sigut la setmana que no'ns haguem acoblat aquí mateix per escoltar a un dels nostres companys disertant o llegint sobre coses que entren de ple en els conceptes del primer article dels Estatuts.

Un dels rams que més y millor han cultivat les societats excursionistes és el *folk-lore*, això és, l'aplega de tradicions y llegendes, cançons y dites del nostre poble.

Venint a augmentar el caudal ja reunit, es va llegir el dia 15 de Janer un erudit treball de D. Cels Gomis sobre *Reunions de bruixes* y sobre les relacions que estableix el poble entre les *bruixes* y els *temporals*. Del mateix Sr. Gomis es va llegir el dia 20 de Maig un bon estudi: *La lluna segons lo poble*.

El nostre delegat a Talarn, Mossèn Vicens Bosch, ens enviava varies cançons recullides, que's varen llegir el dia 18 de Març, y el dia 5 de Novembre ell mateix va venir a Barcelona y en va llegir y cantar un nou aplech, conservant tota la frescor de la melodia popular.

El dia 8 d'Octubre va ser donada lectura d'una comunicació del nostre delegat a Mollet, D. Vicens Plantada y Fonolleda, sobre la costum del *Pas del roure*.

Com a treballs d'història y de biografia s'han llegit els següents en l'any passat:

Del Sr. Brunet y Bellet s'han donat a coneixer dos estudis, un llegit el dia 10 de Juny sobre *La pesta bubònica a Barcelona en els segles XV y XVI*, y el dia 18 de Març un altre titolat *Un arqueòlech y escriptor català poch conegut*.

Del Sr. Ramon N. Comas es va llegir el dia 29 d'Abril una nutrida biografia de l'escultor català Amadeu, y varen ser també interessants els estudis llegits els dies 14 de Maig y el 3 de Juny, l'un ab la senzilla capsalera de *Datos històrichs sobre la ex-ciutat de Roda*, fragment d'una obra que està fent D. Pere Pach, y l'altre titulat *Okastro Serra*, degut a la ploma del nostre delegat a Manlleu D. Lluís Rierola, y tractant de Sant Pere de Casserres.

El canonge D. Jaume Collell, que altres proves de simpatia té donades al CENTRE, va trametre una relació del descobriment d'un dolmen a la Garriga, que va comunicar-se als associats el dia 3 de Desembre.

Molts treballs d'excursionisme propiament dit s'han llegit aquest any passat, y d'entre ells hem d'esmentar sobre tot els d'excursions que s'han efectuat sota terra, degudes al gran entusiasme y inteligencia ab que'l nostre atrevit company Norbert Font y Sagué, entre altres, s'ha dedicat a l'exploració d'avenchs y coves.

El mateix Sr. Font y Sagué va llegir el 29 d'Octubre un emocionant treball sobre *Una excursió espeleològica a les Barbotes y a la Bancó del riu de Tenes y als singles de la serra Bertí*; però va ser sobre tot molt interessant la conferència que'ns va donar el dia 30 de Desembre explicantnos un veritable y ben desinteressat descobriment espeleolò-

gich com és l'augment considerable de la font d'Armena a Vallirana, qual explicació va fer el Sr. Font científicament de paraula y ab dibuixos a la piçarra. Va explicarnos, además, la seva devallada a l'avench de can Subirà, entre Begues y Vallirana: el Sr. Font va baixar a uns 75 metres de fondaria, dirigint els treballs de descensió, ab la seva competencia regoneguda, el nostre president, D. Lluís Marià Vidal.

Ab l'intenció de tenir al corrent an els nostres associats dels treballs que's fan a l'estranger sobre coses dels països de llengua catalana, el dia 19 de Novembre va llegir-se una traducció de les exploracions a les coves del Drach a Manacor de Mallorca, per M. Martel.

Veus-aquí ara somerament relatats els treballs sobre excursions per terres catalanes que s'han llegit l'any 1897:

El dia 26 de Febrer, un treball del Sr. Busquets y Punset titulat *Pels Pireneus*.

Un bonich estudi de regió el dia 24 de Març, *La Garrotxa*, notes per una monografia d'aquesta comarca, per D. Pere Vayreda.

L'exposició, per medi de projeccions lluminoses, d'una serie de clixés fotogràfics, va acompanyar el dia 8 d'Abril la lectura de la memoria de l'excursió als singles de Talaixà y a Sant Aniol, pel seu autor D. Pere Pagès.

El dia 8 d'Octubre, D. Francesch Carreras Candi, que desde temps es dedica a recorre les comarques de cap a Lleida, ens va donar a coneixer una documentada relació d'una *Excursió a Isona, Mur y Meyà*.

Per fi, el dia 15 d'Octubre va ser llegit un treball de D. Arthur Osona ab circumstanciats itineraris y abundants notes útils pera l'excursionista, tractant *De Berga anant a voltar per les serres de la Nou, tornant a atravessar el Llobregat per les mines de Figols, rebassant el Pedraforca y atravessant el macís de les serres de Cadi pera pujar al punt culminant de les de Bescaran y baixar a Andorra*.

Dugues conferencies es van donar també sobre països ben distanciat del nostre.

Notable va ser la de D. Joaquim Cabot y Rovira, que

va tenir lloch el 18 de Febrer. Ab fàcil paraula ens va fer reviure varies escenes del Tirol, ens va detallar el teatre popular al aire lliure, recordant la patriòtica figura d'Andreu Höfer. Curiosa a tot serho fou l'*Excursió a Fernando Poo*, per D. Lluís de Martorell, que's va llegir el dia 1.er de Abril.

El que subscriu va procurar, el dia 28 de Janer, donar-vos una idea de lo que era en nostres dies la literatura rossellonesa, y sobre tot de l'obra del autor popular Albert Saisset que's firmava constantment *Un tal*.

D'alguns llibres catalans se n'ha donat estrena en el CENTRE abans de la llur publicació.

El dia 11 de Març el conegut escriptor y excelent pro-sista D. Narcís Oller ens va fer lectura d'alguns quadros del seu llibre *Figura y Paisatge*; el 3 de Desembre el nostre company D. Manel Urgellés ens va llegir dos capítols de la seva obra *Maniàtics*; el dia 16 del mateix mes D. Arthur Masriera y Colomer, que feya molts anys no haviem tingut el gust de sentir en aquesta sala, al llegirnos alguns fragments de la seva excellent traducció del *Prometheu encadenat*, d'Æschyl, els va precedir d'una lluminosa conferencia sobre'ls orígens del teatre grech, y particularment sobre'l del tràgich que ha traduït directament del grech al català. Per últim, el qui té'l gust de dirigirvos la paraula, us va llegir el 12 de Novembre el poemet lírich *La Montanya*, extret del seu llibre *Natura*.

Per completar la serie de conferencies y de lectures, s'ha de fer especial esment del curs de *Gramàtica catalana* que va tenir la bondat de fer D. Ignasi Farré y Carrió.

Sis vetllades y sessions extraordinaries han tingut lloch durant l'any que acaba de transcórrer.

La sessió inaugural es va verificar el 5 de Febrer, y, com sempre y com avuy, va consistir en la lectura, pel Secretari, de la memoria dels treballs portats a cap pel CENTRE durant l'any anterior, y en la del discurs del senyor President. El Sr. Vidal va fer una brillant y fonamentada apologia de la constitució geològica de Catalunya, assenyalant una part del camí a fer als excursionistes catalans

ajudant a la confecció del mapa, treball que va ser coronat per llargs aplaudiments.

El 23 d'Abril, diada de Sant Jordi, patró de Catalunya, el CENTRE va celebrar, com de costum, la seva festa patronal, mercès al concurs de diferents associats que llegiren poesies y alguns treballs en prosa.

La vetllada que sol celebrar la nostra associació en obsequi als socis premiats en els Jochs Florals va tenir lloch el dia 4 de Maig. A més de la lectura total o fragmentaria dels treballs premiats, que eren dels Srs. Collell, Vidal, Planas y Font, Ruyra, Vila, Gudiol y Font y Sagué, els assistents varen poder fruir d'algunes poesies de D. Miquel S. Oliver, y d'algunes cançons mallorquines mercès al concurs de l'Orfeó Català. El cant patriòtic *Els Segadors*, respost a chor per tots els assistents, va coronar la festa.

El dia 21 d'Octubre, sorpresa la Junta Directiva per la mort del gran excursionista D. Carles Bosch de la Trinxeria, va organitzar una vetllada necrològica en la qual, després d'una sentida biografia deguda a la ploma de don Francisco de S. Maspons y Labrós, es llegiren quatre fragments extrets de les seves obres, com a mostra de l'estil y qualitats del malaguanyat escriptor.

El dia 26 de Novembre, 21.^è aniversari de la fundació de la primera associació excursionista de Catalunya, es va celebrar la sessió que s'acostuma cada any recordant la memoria d'un excursionista il·lustre. El qui ara us parla va ser l'encarregat de traçar l'esboç de la venerable figura de Marian Aguiló y Fuster, tant sabiament enamorat de la nostra llengua. Després de breus y atinades paraules del senyor President, varen llegir poesies els Srs. Masriera y Colomer, Rocamora, Flos y Calcat y Tarré.

Recordantvos que'l dia 23 de Desembre es va reunir la Junta General pera l'elecció de càrrechs, hauré acabat de notificarvos totes les vegades que us hem convocat en el local social.

La Junta Directiva ha procurat sempre estar amatent a encoratjar tot acte desinteressat en la mesura de les seves forces y en l'extensió de les seves relacions.

Entre'ls treballs que s'han fet esmentarem l'obertura d'un concurs per una Geografia de Catalunya, acordant la quantitat de 500 pessetes a la millor que's presenti.

Com els altres anys, el CENTRE ha otorgat premi en els Jochs Florals.

Ha quedat termenat el catàlech dels llibres de la biblioteca, que consta d'uns 3,000 volums sense comptar fascicles y opúsculs, y, desde ara, en la secretaria se serviran als socis tots els que tinguin a bé consultar.

Una reforma de gran importancia, que ja anunciavem l'any passat, s'ha fet en el nostre BUTLLETÍ. De revista trimestral que era, s'ha convertit desde'l Janer de 1897 en mensual; y podem dir ben alt que oferim an els nostres consocis la revista més econòmica que's publica en el nostre país, y que en aquest punt avantatja a les de totes les societats estrangeres ab les quals estem en relació.

S'han donat en 1897, en el BUTLLETÍ, més de 450 planes d'impressió atapahida, en les quals s'han publicat bon nombre de treballs folk-lòrichs, d'història, arqueologia y excursions, y además el Catàlech espeleològich de Catalunya y dos importants folletins acompanyats de tota l'il·lustració que requereixen les obres:

El Lluçanès, notable estudi d'aquella comarca, fet per D. Pelegrí Casades y Gramatxes.

L'art religiós en el Rosselló, terra catalana, degut a l'erudit arxiver de Burdeus M. J. A. Brutails, y que resulta un magnífich estudi històrich de la nostra arquitectura y de les nostres arts aplicades.

Dintre poch temps començarà la publicació de l'obra *El Vallès*, de D. Norbert Font y Sagué.

Il·lustrant els articles publicats en el BUTLLETÍ o bé les obres de folletí, s'han repartit fins ara 12 magnífiques fototopies.

Aquestes millores notables aportades en el BUTLLETÍ ens han permès augmentar les revistes de cambi que puguem ser útils als associats, aixís com també la Biblioteca.

Durant l'any que entrarem es començaràn en el nostre

local una serie de cursos que queden distribuïts de la següent manera:

Fotogrametria, lliçons pràctiques, per Lluís Marià Vidal.

Gramàtica catalana, per Pompeu Fabra.

Interpretació econòmica de la Historia de Catalunya, per Joaquim Casas-Carbó.

Indumentaria catalana, per Juli Vintró.

Crestomatia catalana, lectures de clàssichs catalans de les millors èpoques, per Jaume Massó Torrents.

Desgraciadament és llarga la llista dels que la mort ha abatut durant l'any que acabem de transcórrer.

El que era soci honorari, D. Marià Aguiló,
els residents D. Eduart Raventós,

- » » Romuald Balaguer,
- » » Gaetà Cornet y Mas,
- » » Enrich de Gispert,
- » » Rafel Costa y Mira,
- » » Emili Renaud;

y els delegats D. Enrich d'Osó, prevere, a Tortosa;

- » » Pere Secases, a Vilafranca de Panadès;
- » » Carles Bosch de la Trinxeria, a La Junquera;
- » Sr. Marquès de Monistrol, a Madrid;
- » M. Alfons Lequeutre, a París;
- » M. Th. Jung, a París;
- » D. Joseph M.ª Guardia, a París.

Tots portaven afecte a la nostra Associació, y fins sembla que costa d'aconsolar-se de la perdua del patriarcal Aguiló, del conegut Cornet y Mas, de l'entusiasta Secases, del bondados Bosch de la Trinxeria, del savi revelador del *Somni de'n Bernal Metge*, el menorquí Joseph M. Guardia.

Però si bé és just y natural que endolem per uns mo-

ments la nostra ressenya, pensem en els que pugen y en els que pujaran.

Y pensem que com més anirà, més nombrós serà l'aplech dels que, com ara nosaltres, se senten alentats pels ideals de patria y d'estudi que'ns fan viure. — HE DIT.

J. MASSÓ TORRENTS

DISCURS DEL SENYOR PRESIDENT

SENYORS:

Per lley ineludible que tanca en círculo rigorós els nostres actes, obligantnos en pausada revolució a repetirlos un per un, any per any, y dia per dia, nos trobem avuy celebrant una nova inaugural, com fa poch celebravem un nou aniversari de la nostra fundació, y com més enllà celebravem altres y altres periòdiques vetllades que marquen etapes successives del nostre camí, y que's destaquen com punts brillants en l'estela lluminosa del nostre treball.

Més l'acte inaugural representa quelcom més que una senzilla y ordinaria funció social: representa un moment de descans y de preparació: un *alto* fet en la carrera que tenim empresa, en algun modo comparable al que fa la caravana en sa llarga y dificultosa peregrinació, o l'exercit en la ruta que du traçada; que no deixa de ser llarch y difícil el nostre camí, ni li manquen a la nostra bandera perills que evitar y enemichs que vencer.

En semblant moment, la mirada gira instintivament al nostre voltant, tractant de contar les forces abans d'empendre de nou la marxa, y en veritat que porten tristesa a l'ànima els vuits que mostren les nostres files.

Un dia és un modest associat qui desapareix sense fer soroll ni deixar rastre de son pas a l'obra en que tots tre-

ballem, com l'obscur treballador que mor abans d'acabar la feina, sense que'l seu nom figuri may entre'ls que l'hauran portada a cap.

Altre dia paga son trist tribut algun excursionista distingit o un escriptor de gran mèrit, un d'aquells que omplen el món de les lletres ab sa fama; y aquest vencedor en cent combats literaris, cau ab estrèpit, com deya Homer dels seus hèroes, y el fet repercuteix per tot els àmbits on son nom y ses obres han arribat.

Tant pels uns com pels altres té l'Associació amorosos records; perquè és molt cert lo que deya un distingit escriptor català: que á la Societat ont un ver entusiasme hi regna y s'hi estableixen entre'ls seus membres llaços de sòlides afeccions, li passa com an aquelles desgraciades famílies que may se poden treure'l dol de sobre.

Més no és de cors varonils extenuarse en lamentacions estèrils. Que honrem als morts, és just, és un deber: ho han fet els homes desde'ls orígens de la Societat, abans y tot de que l'història obrís les seves pàgines, com ens ho diuen ab sa muda eloqüència'ls monuments megalítichs que'ls segles han respectat molt més que no respectaran tantes obres modernes com aixeca la vanitat humana; però ha d'aminorar la pena la fe que tenim en la nostra vitalitat. Ni hem de creure que Déu hagi llençat el motllo dels homes eminents, ni hem de fer a la joventut entusiasta que'ns rodeja, l'ofensa de no posarhi en ella tota la nostra esperança. La daurada espiga que ni'l vent ni'l segador s'emporten, cau y germina a la mateixa terra que l'ha criada; y aixís se troba nou foc de força lo que la mort ha semblat glaçar y destruir, y reviu en els que queden l'esperit d'estudi y de treball que animava als que'ns han deixat.

Ditxosos nosaltres, que vivim en un temps en que'ls coneixements se difundeixen acceleradament, y que, ben al revés d'aquells primers segles en que'ls monjos se passaven de convent a convent l'únich exemplar de la Bíblia que tenien, perquè'l copiarlo hauria sigut obra de molt temps y per demés costosa, avuy, encara no veyem surtir a llum

un treball, quan ja ne té esment tota la societat. L'impremta multiplica d'un modo fabulós les produccions de l'intelligència; les biblioteques públiques y particulars se nodreixen com per art d'encantament; y al posarse en contacte'ls homes per medi dels estudis, s'estrenyen més y més els llaços que uneixen a les innombrables varietats del saber, de modo que la literatura y les ciències y les arts y les indústries mateixes que'n són el fruit, totes evolucionen y creixen a l'impuls d'una mateixa força, com si una sola sava regués per un tronch comú les branques sens fi en que's divideix y subdivideix el treball de l'home.

Y si per un costat aqueixa facilitat de divulgar els coneixements fa progressar en massa a l'humanitat, no creyem que hi hagi contribuït poch també l'*esperit de moviment* que'n tot temps l'ha animada: aqueix desitj innat de recorre món nou, ja cedint a inclinacions guerreres, ja buscant corrents comercials, ja senzillament perseguint major suma de saber pera satisfer aquesta fam que devora les intelligències donades a l'estudi; maneres diferents, totes elles, de presentarse'l concepte de l'*excursionisme*, per grans que siguin les diferències que hi ha entre'ls plans, els medis y els resultats que donen totes aqueixes formes diferents de la mobilitat humana.

Perquè, en més gran o més petita escala, *excursionisme* és rondar els voltants d'una comarca en busca de tradicions, de costums o de monuments, com escalar les crestes de les montanyes pera estudiar l'orografia d'un país; penetrar a l'Àfrica y sorprendre'ls secrets d'aquella feréstega civilització, com va fer l'intrèpit Ali-Bey; o borderjar les costes del Continent, com Phiteas, que 250 anys abans de J. C. va descobrir gran part del nord d'Europa desconegut dels grecs; o bé llençarse de ple als tenebrosos horitzons de l'Oceà com Colón, en busca d'un nou camí.

La lley del *moviment* que acompanya inseparablement a la matèria, y per la qual avuy no's concebeix el repòs absolut; aquesta lley que fa vibrar y moures eternament a l'àtom dintre de l'espai infinitament petit ont està allotjat,

com fa rodar en eternes revolucions al món planetari, als satèlits al voltant dels planetes, aquestos al voltant dels astres, y aquestos al voltant d'altres centres d'atracció, sembla com si's volgués significar també en els homes y en els seus actes de modo tal que res se fa estacionari; y que tot muda de lloch ab el transcurs dels temps, pera provarnos que també és contrari a la vida de la Ciència, de les Arts y de la civilització en massa un quietisme absolut.

L'Historia'ns ensenya com aquestos signes principals de la cultura s'han anat creant poch a poch en els pobles d'Orient; com s'han desenrotllat en nacions diferents; com les ciències anaven després difundintse per Occident; com han reulat més tart refugiantse a la Persia quan al primer terç del segle vi Justinià I va fer tancar les escoles d'Atenes y Alexandria; com els alarbs, al segle vii, en la més grandiosa invasió que registra l'història, començaren a extèndreles, no parant fins a les costes del Occeà, y arribant a ser en el segle x la nostra Espanya l'empori de la literatura, de les ciències y de les arts; com ha refluït després cap el cor de l'Europa aquella vida exuberant que s'havia concentrat a l'extrem Occident, y com, al mitj d'aqueixos va-y-ves dels progresos intel·lectuals, s'ha vist a la civilització que n'és resum y compendi, avançar majestuosa d'Orient a Occident, com si estigués en perpetua excursió.

Certament que en aquesta influència que abans vos he dit, que l'esperit de moviment té sobre'l progrés general, no tots els signes de la cultura intel·lectual ne reben el mateix profit: les ciències d'observació ne són, sens dupte, les més beneficiades; més no costaria gaire provar que fins aquelles que més necessiten del repòs y de l'aïllament, ne beneficien també; perquè si és veritat que'l botànich no podria augmentar el seu herbari sense llençar-se a recórrer els plans y les montanyes en busca de les variades flors ab que la Providència ha dotat a les regions segons sa altitud, son clima o la classe de son terrer; si és cert que'l mineràlogista té de buscar en comarques apartades les espècies

minerals, perquè, per rica que sigui una localitat, no hi ha acumulat may la naturalesa més que una petita porció de les produccions mineralògiques que la ciència coneix; si l'entomòlech té d'anar rebuscant pels boscos, pels erms y per les esquerdes de les pelades penyes els insectes, que baldament buscària prop de casa, perquè la diversitat d'espècies volen diversitat de règim, que sols en diversitat de zones poden satisfer; si el geòlech té de recorre món y més món pera ferse càrrech dels fenòmens variadíssims y sorprenents que les capes terrestres presenten, estudiar ses causes y deduhir ses lleys; si el paleontòlech ha de gratar la terra pera explorar els sediments fossilífers, trobant a dins d'un nòdul de pedra, o sepultat entre'ls detritus de les roques, el fòssil característich d'una formació; si l'arqueòlech ha de correr per poblats y despoblats, en busca dels restos que han deixat les passades generacions; si'l folk-lorista té d'anar de masia en masia recullint les tradicions, rondalles, usos y costums; també'l físich deixa de tant en tant el treball de son laboratori, bé siga per buscar a la proximitat dels macisos montanyosos l'influència que les grans masses tenen sobre de l'acció de la gravetat, bé pera comprovar en les regions equatorials per medi del pèndol les variacions del diàmetre terrestre; també'l meteorologista puja al cim de les montanyes pera veure millor a través del pur aire de les grans altituts els imponents fenòmens atmosfèrichs, o bé recull de dins de la neu immaculada els petits granets de ferro magnètic que la pols còsmica hi diposita; també l'astrònom deixa'l silenci de son observatori pera trasladar-se a llunyanes terres, desde on podrà estudiar els eclipses y afegir nous datos al coneixement del món sideral; també l'arquitecte ha de visitar els models, que existeixen disseminats, dels istils que la construcció ha adoptat en distintes èpoques, si vol conèixer, millor que pels sols llibres, les meravelles de l'art de construir; també l'historiador té de recorre els arxius pera treure d'entre'ls documents salvats del furor de les guerres les cites que aclarin els punts d'ubertats y per assegurar-se de l'autenticitat de molts d'ells; també'l novel·lista

té d'estudiar les comarques, si vol descriure fidelment els tipos que's proposi; y també'l filòlech ha de constituirse a tot allí on vulgui conèixer a fons el llenguatge y sa fonètica.

De modo que a tothom, en general, l'excursionisme dóna'l medi d'ajudar-lo en ses aficions. Y si així no fos, ¿com s'explicaria que aquí, aon fem de l'excursionisme una religió, ens trobem formats en heterogenia però compacta falange, literats y arquitectes, artistes y aficionats, advocats y comerciants, metges y enginyers?

Donchs ja que tenim el convenciment de que a tots, y a tots els rams de l'humana cultura, és d'utilitat l'excursionisme, passem, senyors, seguint el símil ab que he començat aquest discurs, a recullirnos un moment dins de nosaltres mateixos y a examinar quin camí hem fet, com hem complert la nostra missió aquest any.

Prou ho dóna a entendre la ben escrita memoria que acaba de llegir el senyor Secretari, aon res hi ha oblidat, y fàcil ha de sernos anar per seccions, analisant y midint la nostra tasca.

Folk-lore. Paraula estranya, més ja d'universal acceptació.

Branca de la literatura que abraça tot lo que té d'interessant el modo de ser d'un poble. Si s'interna en la tradició, arrenca dels confins de la realitat y s'enlaira fins els més vaporosos ensomnis; barreja de religió y de paganisme, de malícia y de senzillesa, de rudesia y de cavallerositat, porta a la nostra memoria els fets heroichs de l'història y les faules de la mitologia, y les sublimitats de la paraula sagrada, entre les ignocentes narracions que escoltavem embadalits, quan erem nens, a la vora del foch.

Si'ns descriu els usos y les costums d'un poble, o d'una encontrada, ens sembla que'ns arrenca d'aquesta híbrida societat en que vivim y que'ns transporta an aquells temps en que la tirania de la moda forastera no havia encara destronat al *ret* y al *gipó* y a la *barretina* y a la *calça curta*.

¿Què hem fet en aquesta interessantíssima branca de la literatura catalana?

Preneu la *Walkiria del Vallès*, y en aquesta poètica llegenda veureu com D. Francisco Maspons, que és mestre en això, hi ha abocat el més delicat sentimentalisme, narrant un argument de caràcter alemany, però de nacionalitat ben nostra, ab l'agradable naturalitat y la sobrietat d'expressió del cuento català.

Llegiu les *follies* arreplegades per D. Cels Gomis, y en aquelles quartetes, sempre alegres, tot sovint burlesques, s'hi veu a l'ajogaçada musa popular fent uns cops esclatar la franca rialla de la gent ruda y senzilla, y altres cops deixant espurnejar els odis y animositats que separaven abans els pobles vehins, y que han portat entre ells a tantes escenes de barbarie.

Escolteu les *cançons velles* que mossèn Vicens Bosch ha publicat, y ¿no se us llençarà l'esperit a rabejarse en aquelles tendres harmonies, unes lentes y melancòliques com si fossin ressabis d'una tonada oriental, altres precipitades y alegres com el cor de la joventut que les inspira?

Y si passem a parlar de l'Historia, d'aqueixa dipositoria dels fets, y llibre aon la moral y la perversitat dels temps s'hi estampen per igual pera servir de mirall a l'humanitat, ¿són sense valor els curiosos datos del monestir de Gerri, que'ns ha donat en Carreras y Candi, ont hi palpiten les sanguinaries escenes de la revolució del primer terç d'aquest segle?

En les necrologies, tant de personatges d'ara com de temps passats, ¿no han retratat la ploma d'en Massó, d'en Maspons y d'en Comas, les simpàtiques y estimades figures de n'Aguiló, en Bosch y en Amadeu, ab la perfecció de la fotografia, la justesa de la crítica y el calor del verdader patriotisme?

Donchs, en materia de viatges, no mereixen tampoch ser oblidades les excursions a dintre y a fòra de la Península que hem publicat, arreplegant en elles datos de tota mena.

Passa de 1,500 el número de kilòmetres que hem recorregut en aquest any.

Passen de 60 els pobles ont hem posat el peu.

Hem visitat una vintena de monuments religiosos, entre'ls quals els més importants són Sant Pere de Roda, l'Església de Castelló y Sant Benet de Bages.

Hem fet l'ascensió de tres pichs, sent els més importants el turó de les Agudes, al Montseny, y el de Pedraforca, al Pireneu.

Hem explorat una dotzena de coves, de les que la més important és la *cova fonda*, y hem registrat quatre avenchs, dels quals el més fondo és el de *Can Sadurní*.

Hem tractat en públiques conferencies sobre gramàtica, sobre literatura, sobre geografia, sobre higiene pública; y els noms dels socis Srs. Brunet, Cabot, Ferrer, Oller, Vayreda, Rierola y altres, han ressonat sovint en aquest local.

Hem obert de nou un certamen pera premiar un tractat de Geografia catalana, y hem ofert un premi pera un dels temes dels Jochs Florals.

A dins de casa hem ordenat y classificat la biblioteca, y estem formant un índex metòdic de tot lo publicat per les associacions y per ses predecessores, que's donarà a llum així que estigui terminat.

No demostra pas aquest examen de consciència que'ns haguem adormit al sò dels aplaudiments guanyats en els passats exercicis; y ara, donchs, contents de nosaltres mateixos, arribem al moment de mirar endavant, passem a ferho y a senyalarnos el camí.

Si poguessim retenir a la memoria tot quant nos ha dit la paraula franca y lleal dels que han anat ocupant aquest lloch abans de mi, ¡quina hermosa ensenyança no formariem ab els plans, els concells y les consideracions que'ls hi dictaven son amor intens a l'Associació, y el coneixement que de sos interessos tenien!

Podrien les especials aptituds de cada hu imprimirhi determinades tendencies; però tots han recalcat sempre en la necessitat de que l'excursionisme sigui *profitós*, procurant apartar el nostre treball d'aquell infructuós moviment que va inspirar al cèlebre Iriarte la faula del *cavall y l'esquirol*.

Profit, exigeix estudi; estudi, vol observació; d'això a l'excursionisme científich no hi ha més que un pas; y veus-aquí perquèls fundadors de la primera societat d'excursions a Catalunya l'anomenaren *Associació d'excursions científiques*, temerosos de caure en l'extrem oposat, que conduiria insensiblement a un excursionisme purament higiènich, quan no passés a ser lo que modernament se denomina *sport*.

Y ara jo pregunto: serà lícit accentuar més el caràcter instructiu de la nostra associació, y encarrilar més en alguna secció el sentit científich que ja té de per sí, sense contrariar les tendències originaries, ni rompre violentment ab els procediments usats?

Escoltem per això lo que'ns diuen varis discursos inau-gurals:

«Si una llengua vol viure, es precis que's trempi en totes les manifestacions de l'esperit, que s'enriqueixi ab tots els dialectes tècnichs, y que bategui ab la vida entera de la realitat y de l'intelligencia. El catalanisme científich vol parlar català: aquí a la nostra societat li hem obert els braços, y aquí s'espera, mentres tant que'ls passi pel cor als catalanistes crear de debò Academies de la Llengua, de l'Historia, de l'Art y del Dret de Catalunya.» (Rubió y Lluch, 1892.)

«Aixís la nostra Associació, al titularse d'*excursions científiques*, no ho fa en sentit pompós ni ab pretensions acadèmiques: és solament perquè en ses excursions y en els medis de que's val pera son desenrotllo, se proposa un fi científich, com és adquirir sos associats noves fonts d'illustració y difundir els coneixements adquirits, això és, estudiar y ensenyar, coneixer y fer coneixer.» (Torras, 1886.)

«Essent l'excursionisme un sistema *docent*, una manera d'adquirir una munió de coneixements que figuren entre les principals branques del saber humà, armonisa perfectament ab les tendències amples y expansives de la moderna cultura intellectual.» (Aulestia, 1884.)

«Per això la societat nostra, ja desde sos alhors, no's circonscriu a un estudi determinat. Sense pretensió d'en-

ciclopèdica, però tement l'exclusivisme, y considerant útil y quasi indispensable la cooperació de tots els catalans, no entén lo mot *científica* en sa accepció concreta, sinó en sa més amplia significació.» (Riera y Bertran, 1882.)

No cal, senyors, multiplicar les cites: ben clar se desprèn d'aquestes que l'ànim de cap dels que han dirigit els passos de l'associació no ha sigut may conduir-la cap al cultiu de la ciencia pura. Lo que tots han perseguit és la ciencia en son concepte més ample: és el *saber* en general, del qual la ciencia no és més que un ram; y per això, tant quan la societat ha portat el calificatiu de *científica*, com quan no l'ha portat, han capigut sempre en ella totes y cada una de les més oposades manifestacions de la cultura.

Més si ningú ha pretès may allò, tampoch ningú li ha refusat l'entrada; y menos avuy, que la vulgarisació de les ciències ha arribat a un grau tal, que ses més elevades concepcions estàn en boca de tothom, y que'ls aparatos més curiosos y les més noves invencions se troben a l'alcanç de totes les fortunes y de totes les intelligències, per arrencar dels cors més frets y dels esperits més positivistes, crits d'admiració pel progrés científich actual.

La ciencia!... L'energia dels sigles combinada ab la del geni, com diu Littré; instrument que posa Déu al servey de l'intelligencia pera que a modo de màquina més y més poderosa, vagi penetrant en els secrets de la materia!

Què seria, sense ella, de la civilització? ¿D'on treu el progrés sa empenta formidable, sinó dels avenços que les ciències donen, y que retronquen tot seguit a l'edifici de l'Industria, fent naixer a cada pas noves arts y majors perfeccions?

La ciencia, treballadora infatigable, que no hi ha camp que no cultivi ni obscuritat on no hi dirigeixi son resplendor; sempre serena al mig de les convulsions en que l'humanitat s'agita, sempre lluitant, pera vencer els obstacles que s'oposen al benestar social, ab sa falange d'apòstols, sempre estimulats per les glories que'ls seus hèroes van conquistant, y sempre animosos, a pesar de les víctimes que van deixant d'entre ells.

Però sí, armada ab els atributs de Minerva, no estaria bé en aquesta casa, vestida ab l'hàbit del treball bé pot entrarhi, aquí on també guià els treballs nostres un sentiment noble y generós com és l'amor de la patria, y aon, si registressim les nostres llistes, també trobariem noms gloriosos, y també ne trobariem d'altres que han sigut víctimes de la seva vocació.

Permeteu, donchs, ane qui deu, al seu poch o molt contacte ab alguna de les ciències, lo poch que és, que, tractant de fer desde aquest lloch tot lo que sigui compatible ab l'esperit de la nostra associació, intenti donar impuls dins del nostre país a dugues branques, sortides de les ciències d'observació, que caben perfectament dintre del programa de l'excursionisme, y que poden donarnos lo que tots a l'Associació li desitjem, que és *honra y profit*.

Aquestos són la *Fotogrametria* y l'*Espeleologia*.

No han de quedar, no obstant, endarrera les demás aficions que'l CENTRE cultiva; y en prova d'això, durant l'any que comencem desenrotllarem en forma de petits cursos varies materies tant importants com són les que heu sentit en el programa que ha llegit el senyor Secretari; programa que desempenyarem uns quants associats, sense més mòvils que'l desitj de ser útils al CENTRE y al país, y qual sol anunci ha contribuït, en part principal, a que l'Excma. Diputació de Barcelona hagi decidit ajudarnos ab una subvenció anyal, conseguintse aixís lo desitj tantes voltes expressat pels vostres presidents, y que ja vuit anys enrera feya exclamar a n'Ubach y Vinyeta:

«Mentres l'individual iniciativa de l'excursionista no vagi seguida de l'apoyo material, en va s'arrençarà al calor de la familia y, esmersant diades que altres dediquen al descans, afrontarà soleyades, plujes y fadigues per escalar el cim d'una montanya y construirhi un refugi pels qui seguiràn sa petja, y un observatori pels qui vulguin llegir els problemes de la ciencia en el llibre immensíssim de l'espai. Aviat les ruïnes de tot lo que hagi emprès seran irreccussable testimoni de l'esforç dels dèbils y de l'indiferencia dels poderosos.»

Vos he parlat de la *Fotogrametria*.

L'any passat vos indicava'l desig d'ajudar a la cartografia del nostre país, excitant el zel dels nostres companys perquè prenguessin datos topogràfichs en ses excursions, y, si fos possible, premiar els treballs que's presentessin. Ja era'l meu ànim allavors ajudar desde aquesta cadira a la consecució d'aquest fi utilíssim, y el medi més eficaç que he trobat és el d'ensenyar pràcticament de quin modo's pot fer profitosa una de les aficions més corrents avuy en l'excursionisme, y que no per ser un art conegut de tothom deixa de ser la més meravellosa de les invencions d'aquest segle: la *Fotografia*.

¿Qui no s'encanta, senyors, davant dels progressos que la física ha fet en aquesta bellíssima secció que s'ocupa del més admirable dels agents naturals, com és *la llum*!

¡La llum, que'ns permet saber l'existència de tants mons a distàncies immensament grans, y ens permet també estudiar la composició íntima dels sers de dimensions infinitament petites! ¡La llum, que vesteix ab contrastes d'ombra y de color el paisatge vivent y la naturalesa inanimada! ¡La llum, que'ns anonada ab vivíssims resplendors quan esclata la còlera del cel en tempestat furiosa, y que's doblega en corva immensa de suavitíssims colors quan, ab l'arch de Sant Martí, Déu anuncia la pau a l'home atribulat y el retorn dels elements a son equilibri! ¡La llum, que'ns fa conèixer l'alegria, la pena o l'indignació dels nostres semblants, abans de que'l llenguatge o l'acció siguin instruments de les passions humanes! ¡La llum, que, ab tot y ser imponderable, y ab tot y moures ab velocitat quasi inconcebible, ha sigut encadenada y subjugada per l'home, y obligada a treballar ab ell, com el més humil operari, entre'ls reactius del laboratori y dins de les quatre parets de la cambra fosca!

No hi ha res, senyors, que's presti més a la nostra admiració que l'invent que ha sapigut estampar en un full de paper el ràpit vol de l'aureneta, l'aigua que cau en espumosa cascada y el llampech que serpenteja pels núvols, ab la mateixa facilitat que copia l'immòvil massa del mo-

nument arquitectònich, o la tranquila quietut del paisatge, o l'expressió del rostre de la persona estimada; y que, no content ab tot això, no tenintne prou ab reproduir lo que's veu, ha sapigut en aquestos últims temps fer accessible a la nostra mirada lo que està ocult, lo amagat dins del nostre pit o dins de sòlida caixa, com si volgués resucitar y fer veraders a fins del segle xix els prodigis mentiders de l'astrologia y de la nigromancia de l'Edat Mitjana.

Donchs bé: la fotografia, que va naixer a França en el primer terç d'aquest segle, y que per llarchs anys va ser sols un art de retratista y un medi de guardar records, més o menos artístichs, dels països visitats, va convertirse, en mans del coronel Laussedat, que és l'inventor de la fotogrametria, en una aplicació verament científica: en un nou procediment topogràfich que facilita extraordinàriament les operacions d'aixecar plans; procediment que avuy s'aplica y s'ensenya a Alemanya; que a Italia y als Estats Units ha donat grans resultats, però que a Espanya és encara poch conegut.

Per medi d'ell l'arquitecte, el militar, l'agrimensor, l'enginyer, el topògraf, poden pendre'ls datos necessaris pera construir el plan de l'edifici, de la fortalesa, de la propietat, de la comarca en que ha de passar un camí, o de les montanyes que la volten, ab una mínima part del temps que s'emplearia pels procediments ordinaris.

Y aquí teniu el secret de lo que m'ha mogut a proposarme explicar aquest procediment desde la modesta càtedra de la nostra Associació, és a dir: la facilitat y la brevetat del treball, que'l fan accessible a tants aficionats a la fotografia, podent aixís transformarse de *touristes* en topògrafos y anar enriquint ab plans de detall o de conjunt el coneixement de la Geografia catalana.

Vos he parlat també de l'*Espeleologia*, y aquesta paraula no és desconeguda per vosaltres si recordeu algunes vetllades y conferencies de l'any que acaba de transcorre.

És aquesta una branca novíssima de les ciències geològiques, que obra un nou món a la mirada de l'home: un món subterrani, un sub-sol aon, per lo mateix que la Naturalesa semblava haverne privat l'accés, hi ha més interès en recórrer y estudiarlo, per sorprendre'ls secrets que dins dels seus intrincats laberintes hi guarda amagats. Y cregueu que no és sols un fi científich el que persegueixen aquestes investigacions: és també un fi industrial, un fi utilitari; de modo que si per un costat, ab aquesta classe d'excursions, conseguim (com deya inginyosament un dels meus companys de Junta) anar extenentse per sota terra'l territori català, ja que ha passat a l'història l'època de guanyarnhi per defòra, també podrem adquirir nous coneixements científichs ab els descobriments prehistòrichs que en més d'una ocasió vos he comunicat, y també conseguir beneficis pera l'agricultura y pera l'industria, com no fa gaire que ho ha lograt en una de ses primeres exploracions el jove y entusiasta excursionista, company nostre, Sr. Font y Sagué.

Senyors: com més se mira y se fulleja'l gran llibre de la Naturalesa, més se postra l'home y s'humilia davant del seu Creador, al veure que res és inútil en la seva obra y que tot se lliga y relaciona en misteriós enllaç.

No ha bastat a la seva previsió infinita soterrar boscos immensos en remotes èpoques geològiques, pera que, convertits en combustibles minerals, pugui l'home aprofitar la seva energia y donar així a l'industria l'impuls més gran que jamay ha rebut, ni omplir de filons metalífers les esquerdes de l'escorsa terrestre, pera que ell hi apliqui'l seu enginy a fi de trèuren els cobdiciats metalls; sinó que fins dels feréstechs soterranis naturals que penetren al cor de les montanyes, aon l'imaginació pòpular hi forja llegendes terrorífiques y d'aon ne fuig la gent senzilla semblantli que per ses boques ne surt el baf de la mort, n'ha fet manantial de vida, fenthi circular amagats caudals d'aigües crestallines pera que l'home les busqui y aprofiti; o bé ha fet habitarlos segles y més segles per animals selvatges, a fi de que l'home pugui més tart

utilisarne les terres que s'hi troben, per adobar els seus camps.

Aquí seràn cavitats més o menos accessibles, y llavors és molt probable que l'home primitiu n'hagi fet sa venda y que hi trobarem els seus restos o restos de la seva industria; allà seràn forats d'impossible accés, si no's disposa de medis adequats d'exploració; y allavors, si la prehistoria no pot trèuren profit, podràn trèuren l'hidrologia, la zoologia y l'higiene, y surgirà d'aquells antres oblidats problemes importantíssims.

El *geòlech* se preguntarà: ¿com s'han format tant capritxoses excavacions, que representen llarguíssims temps de treball, aquestos túnels naturals y aquestes galeries tostones e irregulars ab que la naturalesa desplega qualitats de minayre, tant aviat foradant la roca més dura pera obrirhi estrets y tortuosos camins, com excavant a dins de sa massa departaments grandiosos, que per ses dimensions colossals semblen contradir totes les lleys de l'estàtica, y decorantlos després, ab femenina coqueteria, ab gracioses columnetes d'estalactites y penjolls de blanquíssims y delicats sarrells?

A l'*higienista* li interessarà saber que molts d'aquestos avenchs o esquerdes de les roques solen tenir subterrània comunicació ab els manantials que surteixen als pobles, y que és gravíssima falta la costum, tant seguida per la gent de fòra, de llensarhi'l bestiar mort, avuy que se sap que les aigües ab que'ns alimentem són el vehícul de tantes malalties infeccioses.

Porteu al *zoolòlech* a explorar aquestes regions desconegudes, verges de tota llum, y dins de l'amagada esclatxa, o en el fons del llach o del torrent subterrani, hi trobarà una fauna curiosíssima: hi trobarà la vida, separada del món habitat per un gruix enorme de roca. Petits animals semblants als que viuen afòra, però cegos, y en cambi dotats d'un desenrotllo prodigiós dels òrgans tàctils.

Y mentres que'l *botànich* observarà en la senzilla flora d'aquestos replechs interns de la terra les variacions que en el color y en la forma ha donat a les especies vegetals

la falta de claror, y mentres el *físich* y el *meteorologista* examinaràn els fenòmens de l'acústica o de la neumàtica a les grans profunditats, l'*agricultor* y l'*industrial* se preocuparàn en primer terme de veure si, girant el curs natural de les aigües subterrànies, o embassantles perquè remonti son nivell, pot augmentarse l'extensió del terreno regable o la força del seu motor.

Per aterradora que sigui la silenciosa soletat de les entranyes de la terra, no ha d'imposarnos: no'ns hem de recordar d'aquella poètica balada de Schiller, basada en una situació semblant, quan pinta a l'intrèpit nadador que's llença al fons del mar a buscar la copa d'or, y el terror que s'apodera d'ell al veures rodejat pels monstres de l'abim, tant lluny de tot auxili humà, sol, tot sol, sota de les amplies ones. Pensem, més bé, en la satisfacció que dóna al nostre esperit la troballa del més petit descobriment; satisfacció més gran, molt més gran que l'alegria que inonda al cor quan, després de tant llarga fosca, tornarà la llum a ferir el nostres ulls; dolcíssima y afalagadora impressió que ja retratava Plató al pintar l'efecte que en un home que hagués nascut y viscut sempre dins d'una caverna, en la més absoluta obscuritat, havia de causarli el sortir un jorn a la cara de la terra y veure per primer cop la llum del sol.

Gran és, donchs, el benefici que pel saber en general y pels interessos particulars pot dur aquesta nova ciencia; més com, sense disposar de material a propòsit, no podríem impulsar aquestos treballs, ni donar als valerosos exploradors de sota terra la confiança que's necessita tenir en els medis de practicarlos, a adquirirlo destinarem part dels nostres recursos, sense desatendre les obligacions principals.

Vaig a terminar. Per lo poch que us he dit podeu, senyors, comprendre quant fàcilment s'acomoda la feyna de l'excursionista a tots els gustos y a totes les aptituds, y que tenim ample camp ont exercitar la nostra activitat. Si per una part veyem escursarsens la tasca, perquè'ls conei-

xements que anem adquirint són partides a restar de la massa de saber que perseguim, per altra part, a mida que anem descobrint y arreplegant, trobem que's van aixamplant els límits de la nostra investigació a la manera d'aquell que, a l'escalar una montanya, veu anarse dilatant el cercol de l'horitzó a mida que pot estendre sa mirada per damunt de les altures que voltaven la vall.

En cambi, no hi ha dupte que les dificultats que s'oposen en general a tota obra plausible, van disminuint ab la constancia y ab el temps. L'*ignorancia* va reculant ses fronteres: ja no's veu aquell burlesch somriure ab que eren mirats els primers que buscaven les ruïnes d'oblidats monuments y s'encantaven davant de les obres de mèrit despreciades de tothom. Ja no's reb a pedrades als excursionistes que van a honrar la memoria d'algun català il·lustre. Són ja moltes les mares que, a exemple de la que citava Argullol, renyen al seu fillet si ha fet la travessura d'esborrar l'inscripció de l'antiga làpida, y priva aixís «que'ls senyors que vinguen la puguin llegir».

Més queda encara en molts llocs, com a fruit de l'*ignorancia* dels temps passats y de l'*egoïsme* dels temps presents, certa indiferencia que és més difícil de combatre, perquè res és més difícil que calar foch a lo que de sí és incombustible; y bé diu l'adagi que «no hi ha sort pitjor que'l que no vol escoltar». Ab aquesta indiferencia veu tal poble com l'arcalde destrueix una antiquíssima torre pera aixecar ab ses pedres un nou casal; ab glacial indiferencia veuen altres vehins com pel mig d'un conreu passa y repassa l'arada, esmicolant el mosaich romà que s'hi va descobrir; y ab igual indiferencia mira'l potentat com dins de sa hisenda van cayent una darrera de l'altra les arcades del venerable monestir, y se pensa haver complert, responent ab cortesanes paraules, a les instancies que se li fan pera que'l conservi.

El *positivisme*, que és un dels signes més marcats de la societat actual, és un altre enemich ab el qual l'excursionisme té de lluitar ab gran desventatja, perquè l'aritmètica és una enemiga terrible de l'entusiasme. La ciencia

que redueix a xifres totes les utilitats de la vida, anula molts esforços, quan demostra que'l capital que s'hi gastaria no rendiria cap interès pecuniari.

Y quan aqueix esperit d'especulació, en lloch de combatre a l'excursionisme, vol estimularlo y encarna dins d'ell transformantse de *rèmora* en *esperó*, allavors, lluny d'aixecarlo, el rebaixa fins a convertirlo en aquella forma nova, *fi de segle* (com ara's diu), que'ns ha vingut de l'estranger, y que no és més que una variant més o menos enginyosa d'una coneguda novela de Juli Verne. Aquestes passejades de compromís en que's té d'anar voltant la terra a rahó d'un cert número de kilòmetres diaris, y no pera descobrir un nou continent, sinó per cobrar, a l'acabar, una suma concertada, no compleixen cap dels fins de l'excursionisme ben entès, y no logren sinó fer bona l'antiga màxima de que «és vana tota gloria quan no està cimentada en actes d'utilitat».

Ben diferent és el medi en que'ns movem nosaltres, ja ho sabeu: per *mòvil*, el més pur patriotisme; per *instruments*, l'estudi y l'observació; per *premi*, la grata satisfacció d'haver sigut útils al país.

Aixís és com anem alçant el vel que cobria tantes bel·leses, y fem penetrar poch a poch l'amor a les coses de la terra en els recons més apartats, portant ab el nostre exemple y ab els nostres escrits la calor de l'entusiasme pera anar rebifant totes aquelles energies que encara no siguen ben mortes, en bé de la reconquesta de tot quant mereixi ser guardat.

Jamay s'apartarà de la nostra mirada'l simbòlich segell de la nostra associació: l'artista hi va figurar la claretat del nou dia apuntant per dalt de Montserrat; alegoria bellíssima que'ns representa com per damunt de les crestes de la montanya sagrada surt el sol, l'etern excursionista, y, sacudint a sobre de Catalunya sa cabellera d'or, li diu: «Desperta! Réntat en les pures fonts de l'Historia; mirat en el mirall de les passades generacions; vesteixte els hàbits de serietat, de modestia, d'honradesa, de prudent energia que adornaven als antichs y los hi donaven aque-

lla individualitat y distinció que admirem en sa memoria. Desperta, que'l soroll de la llançadora y el brugit de la maquinaria, si donen pa y béns materials, no porten aliment a l'esperit; y aquest vol aixecarse en la contemplació de la naturalesa, en l'estudi dels temps passats, en l'anàlisi de les costums, de les tradicions, del llenguatge, de la literatura, de les obres de totes menes que'ns han deixat. Despèrtat, y segueix l'impuls que't donen tots aquestos animosos compatricis que uns en una forma, altres en una altra, agrupats baix noms diferents y ab medis diferents, però tots tenint per nord una mateixa estrella, treballen per la renaixença de la patria estimada!»

Senyors y companys, aquesta veu és la que sentien els nostres predecessors, y és la que sentim nosaltres: donchs, a treballar un any més, ab més dalit que may. Després, els que vindran diràn si havem fet lo que deviem: nosaltres podrem estar tranquils, si havem fet lo que hem pogut.

HE DIT.

LLUÍS MARIA VIDAL

LLISTA DELS SENYORS SOCIS

JUNTA DIRECTIVA

ANY 1898

President honorari

D. FRANCISCO DE S. MASPONS Y LABRÓS

President

D. LLUÍS MARIÀ VIDAL

Vicepresident

D. JOAQUIM CABOT

Tresorer

D. JULI VINTRÓ

Secretari primer

D. JAUME MASSÓ TORRENTS

Secretari segon

D. JAUME BALADIA

Vocals

D. JOAN CARDONA

D. PERE PAGÉS

» RAMON N. COMAS

» JOSEPH GALBANY

» CÉSAR AUGUST TORRAS

» ARTHUR MASRIERA

SOCIS PROTECTORS HONORARIS

Excm. senyor Governador Civil de la Provincia de Barcelona.

Excm. senyor Comandant general del 4. ^a Cos d'Exèrcit.

Excm. e Ilm. senyor Bisbe de la Diòcesis de Barcelona.

Excma. Diputació Provincial de Barcelona.

Excm. Ajuntament de la ciutat de Barcelona.

Excm. senyor Rector de la Universitat literaria de Barcelona.

SOCIS HONORARIS

Sra. D.ª Maria Bell-lloch.
Excm. Sr. D. Víctor Balaguer.
Excm. Sr. D. Francisco Coello Quesada.
Rvnt. P. D. Fidel Fita, Pvre.
Excm. Sr. D. Francisco Pi y Margall.
Sr. D. Salvador Sanpere y Miquel.
Ilm. senyor Baró de Tournolon.
Sr. D. Agustí Vezian.
Excm. e Ilm. senyor Bisbe de Vich.

SOCIS PROTECTORS

Sra. D.ª Agna Labrós, Viuda de Boada.
Sr. D. Eusebi Güell Bacigalupi.

SOCIS RESIDENTS

EN 31 DE DESEMBRE DE 1897

Sr. Alcoberro, Joan.	Unió, 21, tenda.
» Aldrich, Joaquim.	Passatge del Crèdit, 5, baixos.
» Alexandre, Enrich.	Consell de Cent, 344, 3. ^{er} , 1. ^a
» Aliér Amar, Pere.	Comerç, 43, tenda.
» Almera, Pvre., Jaume.	Sagristans, 1, 3. ^{er} , 1. ^a
» Alòs, Lluís F. de	Baixa de Sant Pere, 31, 1. ^{er}
» Amatller, Anton.	Consell de Cent, 344, 1. ^{er}
» Ambrós y Ortiz, Marsal.	Cambis Nous, 1, tenda.
» Andreu, Francisco.	Passatge Domingo, 4, entresol.
» Anglada y Santeularia, F.	Llibreteria, 21, 2. ^{on}
» Arabia y Solanas, Ramon.	Petritxol, 3, 3. ^{er}
» Arnau y Ribas, Pere.	Canuda, 35, entresol.
» Arrau, Miquel.	Santa Agna, 5, entresol.
» Artós, Delfí.	Ample, 35, 1. ^{er}
» Badía y Andreu, Salvador.	Ronda Sant Pere, 18, 1. ^{er}
» Baladía y Soler, Jaume.	Ronda Sant Pere, 25, 3. ^{er}
» Balaguer y Casas, M. M. ^a	Pelayo, 52, 2. ^{on}
» Balaguer y Fins, Joan.	Argenteria, 57, tenda.
» Balló Jaumar, Genís.	Escudellers, 24, 1. ^{er}

Sr. Baltà de Cela, Joseph.	Corts, 186, entresol.
» Bartrina y Fabrè, Lluís.	Girona, 11, 3. ^{er}
» Bassegoda, Joaquim.	Lauria, 11, 4. ^t 1. ^a
» Bassols y Prim, Joan.	Portaferrisa, 19, 1. ^{er}
» Basté y Ferré, Andreu.	Clarís, 9, 1. ^{er} , 1. ^a
» Batlló y Batlló, Enrich.	Rambla Catalunya, 30, entresol.
» Batlló, Frederich.	» » » »
» Belau, Manel.	Riera Sant Joan, 29, 3. ^{er} , 2. ^a
» Belau y Sistachs, Lluís.	Aragó, 249, 1. ^{er} , 1. ^a
» Benavent y Fumanya, G.	Corts, 276, entresol.
» Bell-íloch, Comte de	Passeig de Gracia, 161.
» Bertrán y de Amat, Felip.	Corts, 288, 1. ^{er}
» Bes, Andreu M. ^a de	Bilbao, 197, 2. ^{on}
» Biosca, Agustí.	Passeig de Gracia, 122, baixos.
» Bissetti, Agustí.	Oli, 6, 3. ^{er}
» Bladó, Eugeni.	Copons, 3 y 5, 2. ^{on}
» Blanch y Piera, Joseph.	Pelayo, 18, 2. ^{on}
» Blanchar, Frederich.	Llibreteria, 3, tenda.
» Blat Salgat, Joseph.	Vergara, 6, baixos.
» Bofarull Sans, Carles de	» 3, 4. ^t 2. ^a
» Bofill, Artur.	Corts, 297, 2. ^{on} , 2. ^a
» Bofill, Eusebi.	Plaça Sant Agustí Vell, 12, tenda.
» Bonay, Frederich.	Valencia, 347, baixos.
» Bordas, Frederich.	» 356, 1. ^{er}
» Bordons, Joaquim.	Corts, 230, 4. ^t 1. ^a
» Borràs, Valentí.	Valencia, 378, 1. ^{er}
» Borrell, Pere.	Paradís, 10, 1. ^{er}
» Borrell Valls, Florenci.	Trafalgar, 13, 1. ^{er} , 2. ^a
» Bosch y Mager, Virgili.	Aragó, 273, 1. ^{er}
» Briansó Jover, Rafel.	Girona, 124, 1. ^{er} , 2. ^a
» Brossa, Francesch.	Pelayo, 52, 1. ^{er}
» Brossa, Jaume.	Estruch, 34, 2. ^{on}
» Brossa Sangerman, Víctor.	Paradís, 7, 1. ^{er}
» Brunet y Bellet, Joseph.	Passeig de Gracia, 81, principal.
» Bulbena, Antoni.	Abaixadors, 11, 1. ^{er}
» Bulbena, Artur.	Fontanella, 28, 1. ^{er}
» Bulbena Soler, Pere.	Aragó, 333, 2. ^{on} , 2. ^a
» Cabot, Joaquim.	Fernando VII, 61, botiga.
» Calcat, Joseph.	Llibreteria, 21, entresol.
» Calvet, Pvre., Joseph.	Parroquia Sant Agustí.
» Camprubí, Jaume.	Portal Nou, 18, botiga.
» Canal y Febré, Joseph.	Gíratí, 5, 3. ^{er} , 2. ^a

Sr. Canaleta Cuadras, Gayetà.	Lauria, 35, 2. ^{on} , 1. ^a
» Canalias Vintrol, Joseph.	Jovellanos, 7, 1. ^{er}
» Canals, Emili.	Ronda Sant Pere, 20, 1. ^{er}
» Canals y Arrieta, Gabriel.	» » » »
» Canti Casanovas, Anton.	» » 12, 1. ^{er}
» Capdevila, Joan.	Caspe, 62, 3. ^{er} , 2. ^a
» Capdevila, Millan.	Hospital, 62, 1. ^{er}
» Capella, Joseph.	Mercè, 10, entresol.
» Cardona, Joan.	Sant Pau, 42, 1. ^{er}
» Carreras Candi, Francesch.	Ronda Sant Pere, 60, pral., 2. ^a
» Carsi y Carsi, Ignasi.	Vergara, 18 y 20, 1. ^{er} , 1. ^a
» Casals y Duràn, Joseph.	Carassa, 1, 3. ^{er} , 2. ^a
» Casals Maristany, Ignasi.	Plaça Santa Agna, 7, botiga.
» Casaramona, Cassimir.	Mendizabal, 16, 1. ^{er}
» Casas, Ferran.	Clarís, 73 y 75, 2. ^{on} , 1. ^a
» Casas-Carbó, Joaquim.	Diputació, 341, 2. ^{on} , 2. ^a
» Cases, Melció.	Clarís, 96, 1. ^{er} , 2. ^a
» Casellas y Dou, Raimond.	Bou de Sant Pere, 9, 1. ^{er}
» Castanys, Ricart.	Plaça Universitat, 4 bis, 3. ^{er}
» Castellanos Sauret, Joseph.	Valencia, 378, 4. ^t , 1. ^a
» Castellbell, Joan.	Lauria, 138, 2. ^{on} , 2. ^a
» Castellbell, Marquès de	Plaça Santa Agna, 6.
» Castellet, Eduard.	Bilbao, 213, 2. ^{on} , 1. ^a
» Catarineu, Ramon.	Trafalgar, 8, 1. ^{er} , 1. ^a
» Cendra, Pere.	Basea, 13, despaig.
» Centellas, Comte de	Baixada Sant Miquel, 4.
» Chassignet, Joseph.	Bilbao, 197, 3. ^{er}
» Clapès Trabal, Joseph.	Diputació, 461, 1. ^{er}
» Clapès Trabal, Pere.	Rambla Catalunya, 23, tenda.
» Clos y Fàbrega, Fèlix.	Mitjà de Sant Pere, 66, 1. ^{er}
» Codina, Francisco J. de	Caspe, 75, 2. ^{on} , 1. ^a
» Codina Länglin, Ramon.	Sant Pau, 70, tenda.
» Colomer, Francisco.	Rambla Catalunya, 30, despaig.
» Colomer Ballot, Lluís G.	Mallorca, 299, 1. ^{er} , 1. ^a
» Coll y Gasch, Antoni.	Ribera, 5, entresol.
» Coll y Rodés, Joseph M. ^a	Clarís, 105, 2. ^{on} , 1. ^a
» Comas, Joseph M. ^a	Avellana, 2, 2. ^{on}
» Comas, Ramon Nonat.	» » » »
» Comas y Solà, Joseph.	Caspe, 36, 1. ^{er}
» Comella y Fàbrega, J. M. ^a	Barra de Ferro, 8, 3. ^{er} , 2. ^a
» Copell, Francisco.	Cucurulla, 1 y 3, tenda.
» Cortada, Alexandre.	Ronda Universitat, 4, tenda.

Sr. Cortada, Felip.	Corts, 369, 2. ^{on} , 2. ^a
» Costa, Pere.	Cervantes, 1, principal.
» Cuadras, Manel.	Trafalgar, 26, 1. ^{er}
» Cuní y Martorell, Miquel.	Còdols, 18, 3. ^{er}
» Cuspinera, Joseph.	Aribau, 39, 1. ^{er}
» Degollada, Manel.	Avinyó, 32, tenda.
» Delàs, Ferràn de	Fontanella, 20, principal.
» Doria, Eveli.	Provenza, 342, principal.
» Duran y Bas, Manel.	Governador, 1, principal.
» Duran y Ventosa, Manel.	» 1, 2. ^{on}
» Escobar Manrique, Ramon.	Bailén, 27, 4. ^t , 1. ^a
» Escubós, Albert.	Caspe, 9, tenda.
» Espona, Joseph.	Ronda Sant Pere, 36, baixos.
» Falgar, Francisco.	Riera Sant Joan, 8, 4. ^t , 1. ^a
» Faura, Casimir.	Alta Sant Pere, 17, 2. ^{on}
» Feliu, Joseph.	Bruch, 45, 1. ^{er}
» Fernandez (dit) Napoleon, Antoni.	Rambla Sta. Mònica (fotografia).
» Ferrer, Antoni.	Avinyó, 8 y 10, principal.
» Ferrer y Carrió, Ignasi.	Ronda Sant Pau, 38, 2. ^{on}
» Ferrer y Portals, Enrich.	Alfons XII, 38 (Sant Gervasi).
» Ferrer y Puig, Joan.	Nou de Sant Francesch, 19, 2. ^{on}
» Ferrer y Soler, Lluís.	Passeig de Gracia, 27 (Gracia).
» Ferrerons Freixas, Davit.	Valencia, 369, entresol.
» Figuerola, Santiago.	Rambla de Canaletes, 11, 4. ^t
» Fiter e Inglès, Joseph.	Petrìtxol, 4, principal.
» Flos y Calcat, Francisco.	Rech, 31, 3. ^{er}
» Fochs y Odena, Artur.	Plaça Sant Francisco, 4, 1. ^{er}
» Fonolleda, Jaume.	Dou, 6, 3. ^{er}
» Font Pladevall, Gaspar.	Salvà, 40, tenda.
» Font Sagué, Norbert.	Comerç, 41, 1. ^{er}
» Font y Torné, Manel.	Pietat, 8, 1. ^{er} , 1. ^a
» Fontanals e Iscla, Manel.	Pelayo, 30, 2. ^{on}
» Fortuny, Joseph M. ^a	Portaferrixa, 1, tenda.
» Fraginals Massana, C.	Ronda Universitat, 6, 1. ^{er}
» Francolí, Joseph M. ^a	Regomir, 8 bis, 3. ^{er}
» Franquesa y Gomis, J.	Assalt, 36, 2. ^{on}
» Galbany Parladé, Joseph.	Rambla Catalunya, 58, 4. ^t , 2. ^a
» Gallardo, Antoni.	Canuda, 17, 19 y 21, principal.
» Garcia Robles, Joseph.	Rambla Catalunya, 129, 3. ^{er} , 1. ^a
» Garriga, Joseph.	Rech Condal, 6, tenda.
» Garriga y Muntam, Lluís.	» » »

Sr. Gasch, Manel.	Consell de Cent, 420, 2. ^{on} , 2. ^a .
» Gassol y Mille, Joseph.	Aragó, 306, 1. ^{er}
» Gatiús, Just.	Plaça del Rey, 10, tenda.
» Girona, Lluís.	Ample, 2, principal.
» Girona, Manel.	Mercè, 1, principal.
» Gispert, Joaquim de	Palau, 4, 2. ^{on} , 2. ^a
» Golferichs y Losada, M.	Passeig Aduana, 4, 3. ^{er}
» Gomis, Cels.	Còdols, 24, 3. ^{er} , 2. ^a
» Grañen, Pere.	Zurbano, 3, tenda.
» Grau y Sabat, J.	Assalt, 80, 1. ^{er}
» Grezner, Llorenç.	Cambis Nous, 1, tenda.
» Grezner, Vicens.	» » »
» Guasch, Joaquim.	Nou Sant Francisco, 16, 2. ^{on}
» Jover, Leandre.	Portaferriassa, 25, 1. ^{er}
» Lafont Martinez, Joaquim.	Unió, 17, tenda.
» Lasarte, Manel de	Plaça Real, 7, tenda.
» Llagostera, Lluís,	Ausias March, 15, principal.
» Lleó, Modest.	Santa Agna, 30 bis, 3. ^{er} , 2. ^a
» Llibre, Francisco.	Lauria, 11, 1. ^{er} , 1. ^a
» Llimona Bruguera, Alfons.	Sepúlveda, 203, 1. ^a
» Llopis, Enrich.	Fortuny, 9, tenda.
» Llopis, Joan.	Sadurní, 13, interior.
» Llorens y Riu, Joseph.	Copons, 7.
» Llusa Isamat, Joan.	Corts, 175, 3. ^{er} , 1. ^a
» Malvehy, Carles.	Passatge Sant Benet, 11, tenda.
» Malvehy, Joseph.	» » » » »
» Maresch, Eduard.	Nou de S. Francesch, 13, 4. ^t , 1. ^a
» Martí y de Gardeñas, J. de	Batea, 46, 1. ^{er}
» Martí y Grau, Otó.	Santa Agna, 16, entresol.
» Martí y Puig, Francisco.	Plaça Santa Agna, 15, 1. ^{er}
» Martinez y Gras, Ramon.	Mendez Núñez, 4, principal.
» Marquès, Manel.	Rambla Catalunya, 25, tenda.
» Martorell, Jeroni.	Ronda Sant Pere, 41 bis, 4. ^t
» Mas, Domingo.	Alta Sant Pere, 15, 2. ^{on}
» Mas y Lletjós, M., Pvre.	Parroq. Sta. Madrona (la vella).
» Mascaró, Pere.	Rambla del Centre, 25, tenda.
» Massó, Antoni.	Avinyó, 20, 3. ^{er} , 2. ^a
» Massó Torrents, Jaume.	Diputació, 362, principal.
» Masoliver e Ibarra, Narcís.	Sadurní, 13, interior.
» Maspons y Anglasell, A.	Bonsuccés, 13, 1. ^{er}
» Maspons y Anglasell, F.	Bonsuccés, 13, 1. ^{er}
» Maspons y Camarasa, J.	Carders, 5, 1. ^{er}

Sr. Maspons y Labrós, F.	Bonsuccés, 13, 1. ^{er}
» Masrieray Colomer, Arthur.	Girona, 35, tenda.
» Masriera Colomer, Enrich.	» » »
» Mateu, Joan.	Bailén, 57, 2. ^{on}
» Maurer, Carles.	Escudellers, 62, 1. ^{er}
» Mentrut, August.	Rambla Catalunya, 54, entresol.
» Mercader, Arnald.	Passeig de Gracia, 161.
» Millet, Pere A.	Passeig Aduana, 23, entresol, 2. ^e
» Millet y Pagès, Joan.	Trafalgar, 26, 2. ^{on}
» Millet y Estapé, Tomàs.	Comerç, 41, entresol, 1. ^a
» Millet, Lluís.	Trafalgar, 21, 4. ^t 1. ^a
» Millet Vila, F.	Passeig Aduana, 23, entresol, 2. ^a
» Miracle, Frederich, J.	Rambla Catalunya, 104, 3. ^{er} , 2. ^a
» Miret Sans, J.	Ataulfo, 12, 1. ^{er}
» Mitjans, Fèlix.	Passeig de Gracia, 122, 3. ^{er}
» Mitjans, Ursí.	Fernando VII, 4, tenda.
» Mitjans y Murlans, B.	Corts, 249, 1. ^{er} , 1. ^a
» Mon y Bascós, Joan.	Duch de la Victoria, 14, 2. ^{on}
» Muntanyola y Carné, Joan.	Clarís, 127, 4. ^t 2. ^a
» Muntanyola y Carné, Pere.	Balmes, 16, principal.
» Nadal, Joan.	Ample, 35, 2. ^{on}
» Nadal, Manel.	Bany's Nous, 13, 4. ^t 1. ^a
» Nadal y Lucena, Anton.	Diputació, 357, 3. ^{er}
» Nicolau, Joseph Antoni.	Nou Sant Francesch, 113, 2. ^{on}
» Niubó y Ribó, Antoni.	Major, 91, tenda (Gracia).
» Nogués, Joan B.	Pom d'Or, 7, 2. ^{on}
» Obradors y Vila, Mario.	Consell de Cent, 372, 2. ^{on}
» Oliva Quintana, Joan.	Sant Rafel, 4, tenda (Gracia).
» Oliveda y Llopart, Alfons.	Clarís, 122, 2. ^{on}
» Olivar, Antoni.	Portaferrixa, 13, 3. ^{er}
» Oliveras, Camil.	Corts, 171, 3. ^{er}
» Oribe y Patxot, Joseph M. ^a	Ausies March, 70, 3. ^{er}
» Osona, Arthur.	Jaume I, 4, 1. ^{er}
» Pagès y Puig, Joseph.	Font de S. Miquel, 8, 2. ^{on}
» Pagès y Rueda, Pere.	Aroles, 5, entresol.
» Par y Tusquets, Alfons.	Canuda, 26, 1. ^{er}
» Par y Tusquets, Joan.	Canuda, 26, 2. ^{on} , 2. ^a
» Pascó, Joseph.	Passatge Permanyer, 4.
» Perez y Capdevila, Enrich.	Bruch, 33, 2. ^{on} , 2. ^a
» Permanyer, Joan J.	Cucurulla, 1 y 3, 1. ^{er}
» Permanyer, Ricart.	Portaferrixa, 30, 2. ^{on}
» Perpinyà, Joan.	Passeig Aduana, 5, despaig.

Sr. Pin y Soler, Emili.	Passeig de Gracia, 122, 4. ^t
» Piñol, Joan.	Carme, 24, 3. ^{er} , 2. ^a
» Pichot y Gironés, Joseph.	Mercè, 16, 1. ^{er} , 1. ^a
» Pla y Moreu, Joan.	Diputació, 414, 1. ^{er}
» Planas, Tomàs.	Alta Sant Pere, 27, interior.
» Planas Font, Claudi.	Passeig de Gracia, 25, 2. ^{on} (Gracia)
» Planella, Alexandre.	Santa Clara, 23 (Barceloneta).
» Prats, Hermenegild.	Fernando VII, <i>Bazar Enseñanza</i> .
» Prim, Antoni.	Diagonal, 129, 1. ^{er} (Gracia).
» Pons, Alexandre M. ^a	Passeig de Gracia, 20, 1. ^{er}
» Pons y Massaveu, Joan.	Carders, 49, botiga.
» Pons Tusquets, Joseph Ll.	Ronda Universitat, 22, 1. ^{er}
» Porcar y Tió, Manel.	Dormitori S. Francesch, 9, tenda.
» Porta, Oscar.	Girona, 33, 1. ^{er} , 1. ^a
» Puig y Cadafalch, Joseph.	Corts, 230, 2. ^{on} , 1. ^a
» Puig y Font, Ramon.	Rambla Catalunya, 3, 1. ^{er} , 1. ^a
» Puig y Puig, Rafel.	Ronda Sant Pere, 35 bis, 1. ^{er} , 2. ^a
» Puig y Sais, Hermenegild.	Bilbao, 203, 1. ^{er} , 2. ^a
» Quera y Córdoba, Fidel.	Hospital, 46, 4. ^t , 1. ^a
» Queraltó, Ramon.	Sant Ramon del Call, 11, tenda.
» Quintana, Eudalt.	Clarís, 50, 4. ^t , 1. ^a
» Ramis y Ventosa, Lluís M. ^a	Cucurulla, 3, tenda.
» Ribas, Bonaventura, Pvre.	Portal del Angel, 14, 4. ^t , 2. ^a
» Ricart y Giralt, Joseph.	Mercè, 10, 3. ^{er}
» Riera, Emili.	Passeig de Sant Joan, 166, 1. ^{er}
» Riera y Bertran, Joaquim.	P. de Gracia, 25, 2. ^{on} , 2. ^a (Gracia).
» Rierola Masferrer, F.	Sant Honorat, 7, 3. ^{er}
» Rifà y Munt, Joseph.	Bruch, 66, tenda.
» Rios, Manuel de los.	Aragó, 251, 1. ^{er} , 1. ^a
» Ripoll y Fortuño, Francisco.	Passeig de Gracia, 90, 2. ^{on}
» Riera y Cuadrench, Joaquim.	Clot (Sant Martí de Provensals)
» Robert y Duran, Ventura.	Rambla Catalunya, 67, entresol.
» Robrenyo, Romà.	Còdols, 24, 2. ^{on}
» Roca, Joseph M. ^a	Pelayo, 58, entresol, 2. ^a
» Rocafort Samsó, Ceferí.	Rambla de Catalunya, 96, 3. ^{er}
» Rocamora, Manel.	Aray, 6, 3. ^{er}
» Roig y Punyet, Jaume.	Pelayo, 30, 1. ^{er}
» Roig y Punyet, Joseph.	Pelayo, 30, 1. ^{er}
» Romaní, Antoni M. ^a	Cegos Boqueria, 2, tenda.
» Rosals, Angel.	Portaferrixa, 30, botiga.

Sr. Rosals, Joan.	Portaferrixa, 30, botiga.
» Rosell, Manel.	Plaça Medinaceli, 4, 2. ^{on}
» Rubió de Laserna, Joan.	Rambla Santa Mònica, 4, 2. ^{on}
» Rubió y Lluch, Antoni.	Clarís, 9, 3. ^{er} , 1. ^a
» Rubió y Ors, Joaquim.	Raurich, 8, 2. ^{on}
» Ruiz, Joseph.	Rull, 5, tenda.
» Rus, Ferràn.	Espalter, 10, tenda.
» Rusiñol, Santiago.	Corts, 300.
» Sagarra, Ferràn de	Mercaders, 33, 1. ^{er}
» Sagnier Villavechia, L.	Clarís, 7, 1. ^{er}
» Sala Ardiz, Joseph.	Bruch, 33, principal.
» Sampere Costa, Joan.	Aragó, 333, 3. ^{er}
» Sastre, Miquel.	Portaferrixa, 15, interior.
» Schilling y Monfort, E.	Fernando VII, 23, tenda.
» Segalés, Joan.	Governador, 9, baixos.
» Serra Solé, Joan,	Clot (Sant Martí de Provencals).
» Sagarra Vilalta, Estanislau.	Ciutat, 5, 2. ^{on}
» Serradell Planella, Baltasar.	Cadena, 6 bis, 1. ^{er} , 2. ^a
» Serrallach, Antoni.	Bruch, 49, 1. ^{er}
» Solà, Felip.	Hospital, 49, 2. ^a
» Solà, Victorià.	Aragó, 378, 3. ^{er} , 1. ^a
» Solanas, Joaquim.	Passeig Colón, 15.
» Soldevila Cantó, Joan.	Pi, 13, 4. ^t , 1. ^a
» Soler Batlle, Joaquim.	Plaça Tetuan, 1, tenda.
» Soler, Juli.	Dormitori S. Francesch, 9, 2. ^{on} , 1. ^a
» Soler y Palet, Joseph.	Valencia, 369, principal, 2. ^a
» Sturzenegger, Jaume.	Trafalgar, 19, 3. ^{er} , 2. ^a
» Suarí, Pere M. ^a	Hospital, 51, tenda.
» Sunyer, Joaquim.	Consell de Cent, 295, 2. ^{on}
» Sunyol y Gasòliba, Esteve.	Bruch, 44, 3. ^{er}
» Tapis Martí, Ramon.	Plaça Tetuan, 41, principal.
» Tarré y Tarré, Emili.	Sobradíel, 4, 1. ^{er}
» Tastàs, Joaquim.	Mendez Núñez, 14, despaig.
» Teixidor, Joan.	Baixa Sant Pere, 10, tenda.
» Thomàs, Joseph.	Lauria, 144, interior.
» Tintoré y Mercader, Lluís	Passatge Comerç, 1 y 3, pral.
» Tintoré y Mercader, March.	» » » » »
» Tobella, Francisco X.	Princesa, 11, 3. ^{er}
» Torrabadella, Tomàs.	Pelayo, 11, principal, 1. ^a
» Torras, César August.	Pelayo, 6 bis, 1. ^{er}
» Torras y Vidal, Joaquim.	Font de S. Miquel, 6, principal.
» Torres Reyetó, Jacinte.	Rambla Centre, 34, 1. ^{er}

Sr. Torruella, Carles.	Giriti, 3, 3. ^{er}
» Tous Mallen, Joseph.	Ronda Sant Pere, 35, 2. ^{on} , 2. ^a
» Trias, Joseph A. de	Mendez Núñez, 14, principal.
» Tusquets, Joan A.	Mercaders, 24, 1. ^{er}
» Ubach y Vinyeta, F.	Mercaders, 32, 4. ^t , 2. ^a
» Urgellés y Depares, Manel.	Coris, 344 y 346, 3. ^{er} , 2. ^a
» Uriach, Francisco.	Moncada, 20.
» Utessà, Pròsper.	Restaurant estació del Nort.
» Vacarisas, Joan.	Lladó, 9, 3. ^{er}
» Valentí Vivó, Ignasi.	Petritxol, 8, 1. ^{er}
» Valls, Camil.	Santa Agna, 30 bis, tenda.
» Valls Torruella, Pere.	Passeig S. Joan, 216, principal.
» Verdaguer, Alvar.	Rambla del Mig, 5, tenda.
» Verdaguer Callis, Narcís.	Duch Victoria, 9, 1. ^{er}
» Vidal, Lluís Marian.	Diputació, 382, 1. ^{er}
» Vidal de Valenciano, E.	Ronda Universitat, 16, 3. ^{er} , 1. ^a
» Vidiella, Francisco.	Petritxol, 17, tenda.
» Vilar y de Fontcuberta, Marian de .	Borrell, 63, principal.
» Vintró, Juli.	Hospital, 24, entresol.
» Vintró, Sebastià.	Corts, 356, botiga.
» Vivé, Jaume.	R. ^{bia} Catalunya, 5 y 7, fotografia.
» Vives de Ferrater, J. M. ^a	Rambla Catalunya, 15, 1. ^{er}

SOCIS DELEGATS

CATALUNYA

D. Joseph M. Prió	Ager.
» Joan Andreu	Alcover.
» Cosme Vidal	»
» Joan Gatell Folch	Altafulla.
» Francisco Teigell Peyró	»
» Joseph Altisent y Feliu	Anglesola.
» Salvador Bové, Pvre.	Arbós.
» Joseph Pascual Vilà	Arbucies.
» Francisco de P. Calbetó	Arenys de Mar.
» Agustí Salvans	Badalona.
» Ramon Gramunt y Juer	Balaguer.
» Rafel Nart y Arjó, Pvre.	Balaguer.
» Jaume Argemí	Banyeres d'Arbós.

D. Pere Alsius	Banyoles.
» Piu Sedó	Bellmunt.
» Toribi Capell y Pujol, Pvre. . . .	Bellpuig.
» Ramon Pujol y Thomàs	Berga.
» Joaquim Serra	»
» Joaquim Ruyra y Oms	Blanes.
» Celestí Aguilar y Manyosa . . .	Breda.
» Pere Argemí	Caldes de Montbuy.
» Albert Giol	Calella.
» Joan Valls	Camarasa.
» Sever Barnadas	Camprodon.
» Claudi Omar y Barrera	Canet de Mar.
» Tomàs Balbey	Cardedeu.
» Joseph Mas, Pvre.	Cardona.
» Pere Vergés y Vernis	Castellar del Vallès.
» Antoni Añon	Cherta.
» Joseph Barnils	Centelles.
» Fost de Dalmases y de Massot . .	Cervera.
» Francesch Terricabris	Collell.
» Jaume Casas y Pallerols	Cornellà.
» Joaquim Ferrandiz	Cornudella.
» Joseph M. Pamies	»
» Ramon Dalmau Prats	Espluga de Francolí.
» Joseph Barceló Llobet	Falset.
» Romuald Alfaràs	Figueres.
» Joseph Berga y Boada	»
» Miquel Galter	»
» Esteve Trayter	»
» Osvald Basseda	Garcia.
» Jaume Barba, Pvre.	Granollers.
» Martí Borrell	»
» Pere Maspons	»
» Denís Puig	»
» Joseph Vidal y Jumbert	»
» Joseph Ametller	Girona.
» Joaquim Botet y Sisó	»
» Jaume Castellbell	»
» Joaquim Franquesa	»
» Joseph Franquet y Serra	»
» Joaquim Mas	»
» Joseph Puiggalí	Guissona.
» Francisco Comerma	Horta.

D. Isidro Foix Castelló	Igualada.
» Jaume Serra.	»
» Joan Sitjar Bulsegura.	La Bisbal.
» Joseph de Rosselló.	La Garriga.
» Pau J. Guixà y Oller.	La Llacuna.
» Fabià Aguadé y Serra.	La Riba.
» Joseph Mas y Domenech.	La Torre de Claramunt.
» Pere Giné y Ricart.	Les Borjes Blanques.
» Joan B. Sansano y Brusca.	La Roca del Vallès.
» Estanislau Vayreda.	Lladó.
» Pere Vayreda y Olivar.	»
» Agustí Gifre.	Llansà.
» Angel Garriga, Pvre.	Llerona.
» Ricart M. ^a Canalda.	Lleyda.
» Domingo Lamolla, R. ^l P.	»
» Frederich Renyé.	»
» Ramon Soldevila Claver.	»
» Joan Sabat.	»
» Joseph Casas y Reig.	Manlleu.
» Domingo Torrent.	»
» Salvador Balaguer y Enrich.	Manresa.
» Francisco M. ^a Capella.	»
» Joseph Martrús.	»
» Olaguer Miró.	»
» Leonci Soler.	»
» Eduard Cuscó Escayola, Pvre.	Marmellà.
» Joseph M. ^a Pellicer Pagès.	Mataró.
» Terenci Thos y Codina.	»
» Joseph Cazes y Carbonell.	Molins de Rey.
» Ricart Ginabreda Riera.	» »
» Francisco Canal y Freixas.	Mollet del Vallès.
» Adolf Damians Vila	» »
» Joan Rota Castells.	» »
» Vicens Plantada Fonolleda.	» »
» Joan Sans Masprou.	» »
» Joseph Vilar y Coll.	Montelar de Bèrga.
» Joseph Ignasi Ursul	Monistrol de Montserrat.
» Joseph Canangla y Fontanillas.	Montblanch.
» Vicente de Pedro.	Montroig.
» Joseph Condó Sambeat, Pvre.	Moró.
» Alfons Vila y Costa.	Oix.
» Ricart Tobella.	Olesa de Montserrat.

D. Joseph Berga.	Olot.
» Ramon Bolós.	»
» Joseph M. ^a Boril.	»
» Vicens Jutclà.	»
» Francisco Montsalvatge.	»
» Joseph Saderra Mata.	»
» Ildefons Igual Barnó.	»
» Segimon Verdaguer.	Orta.
» Eduart de Linares.	Palafrugell.
» Francisco Soler, Pvre.	Palautordera.
» Antoni Boldú Ricart.	Penelles.
» Joseph Forn.	Pineda.
» Lluís Casellas.	Pons.
» Pere Marés y Oriol.	Port-Bou.
» Francisco Llauradó y Muntané.	Prades.
» Joseph Monés.	Prat de Llobregat.
» Ramon Roigé y Badia.	» » »
» Manel Piniella.	Prats de Lluçanès.
» Joseph Valls, Pvre.	» » »
» Joseph M. ^a Martí.	Puigcerdà.
» Víctor Fargas.	Reus.
» Pau Font de Rubinat.	»
» Tomàs Jordi.	»
» Anton Marca.	»
» Anton Serra.	»
» Vicens Vieites P. de Andrade. .	»
» Eudalt Jolis y Aliver, Pvre. . .	Ripoll.
» Miquel Oliver.	»
» Pere Pellicer Pagès.	»
» Tomàs Ragner.	»
» Joan B. Buxó.	Ripollet.
» Narcís Fuster.	»
» Guillem de Brocà.	Riudecanyes.
» Angel Galofre.	Rodonyà.
» Pau Teixidor.	»
» Francisco de Paula Bedós. . . .	Sabadell.
» Tomàs Bosch.	»
» Manel Ribot y Serra.	»
» Francisco Sala y Duran.	Sampedor.
» Anton Vila, Pvre.	Sampedor.
» Antoni Mas.	Sant Boy de Lluçanès.
» Miquel Draper.	Sant Celoni.

D. Ramon Segalés, Pvre.	S. Climent de Llobregat.
» Sebastià Andreu	Sant Feliu de Guíxols.
» Agustí Casas.	» » »
» Joan Casas	» » »
» Rafel Patxot	» » »
» Antoni Monés.	Sant Feliu de Llobregat.
» Narcís Poudevila	Sant Hilari Sacalm.
» Marcellí Garriga.	Sant Joan de Cunilles.
» Joan Perich y Valls	Sant Joan Despí.
» Llorenç Pintó	S. Llorenç dels Murunys.
» Joseph Adroher.	Sant Pol de Mar.
» Manel Aragó.	Santa Coloma de Farnés.
» Joaquim Torrent y Martí	» » »
» Esteve Puig, Pvre.	Santa Coloma de Queralt,
» Joan Segura, Pvre.	» » »
» Joan Sitjar Bulsegura	Santa Cristina d'Aro.
» Lluís Codina, Pvre	Santa Maria de l'Estany.
» Pere Esparó y Sitges.	» » »
» Ramon Llumà, Pvre.	Santa Maria de Miralles.
» Francisco Pallerola	Seu d'Urgell.
» Agustí Puyol y Safont, Pvre . .	» »
» Marian Vidal y Deó	» »
» Lluís de Dalmau y de Querolt . .	Sitjes.
» Joaquim Casas Subirana.	Solsona.
» Joan Corominas Puig-Arnau y Montanya.	»
» Vicens Bosch, Pvre	Talarn.
» Joan Sedó, Pvre	Tamarit.
» Adolf Alegret.	Tarragona.
» Angel del Arco y Molinero. . . .	»
» Jaume Dachs, Pvre	»
» Agustí M. ^a Gibert.	»
» Sadurní Ginesta Salas	»
» Simon Gramunt y Quer.	»
» Emili Morera	»
» Joan Ruiz Porta	»
» Joan Torra, Pvre.	»
» Joan Cadevall	Tarrassa.
» Angel Sallent y Gotés.	»
» Domingo Palet y Barba.	»
» Joaquim Vancells y Vieta	»
» Joseph Ventalló y Vintró	»

D. Ramon Nicolau, Pvre	Tàrrrega.
» Ramon Tasiás Bosch.	»
» Anton Borràs	Tivisa.
» Albert de Quintana	Torroella de Montgrí.
» Anton Capell de Boneu.	Torroja.
» Miquel Bau e Isern	Tortosa.
» Ramon O'Callagan, Pvre.	»
» Ramon Foguet.	»
» Anton Kies.	»
» Francisco Mestre.	»
» Agustí Monner.	»
» Tomàs Mir Carreño.	Tremp.
» F. Ramon Monrós.	»
» Joseph Prats, Pvre.	»
» Francesch Capdevila, Pvre.	Vallbona de les Monjes.
» Francisco Martí.	Vallfogona de Riucorp.
» Pau Pradell de la Serra.	Vallgorguina.
» Hermenegild Roca.	Valls.
» Joseph Belau.	Vendrell.
» Jaume Ramon.	»
» Jaume Serra e Iglesias.	»
» Jaume Collell, Pvre.	Vich.
» Martí Genís.	»
» Joseph Gudiol, Pvre.	»
» F. ^{co} de P. Masferrer Arquimbau.	»
» Lluís B. Nadal.	»
» Joseph Serra y Campdelacreu.	»
» Antoni Portoles.	Viella.
» Ramon Anglerill, Pvre.	Vilada.
» Lluís Alvarez.	Vilafranca del Panadès.
» Joseph M. ^a de Fàbregues.	» »
» Manuel Creus Esther.	Vilanova y Geltrú.
» Teodor Creus	» »
» Joseph Piferrer y Pintó.	Vilassar (Sant Genís).
» Joan Batalla, Pvre.	Vimbodí.

REGIONS ESPANYOLES

D. Frederich Muñoz.	Alcántara (Cáceres).
» Conrad Castellví	Barbastro.
» Joseph Cardona.	Ciudadela de Menorca.
» Francesch J. de Despujol y de Chaves.	» »

D. Antoni Tudury Moll.	Ciutadela de Menorca.
» Andreu A. Comerma.	Ferrol.
» Sinibald Gutiérrez y de Mas . . .	Gandia.
» Joseph Guzmán de Padilla. . . .	Málaga.
» Joan Gandulla Luque.	Manila.
» Enrich Torres.	»
» Pere d'Alcàntara Borràs.	Palma de Mallorca.
» Bartomeu Ferrà y Perelló. . . .	» »
» Tomàs Forteza.	» »
» Gabriel Llabrés.	» »
» Bartomeu Muntaner.	» »
» Antoni Noguera	» »
» Miquel S. Oliver	» »
» Jeroni Rius y Salvà	» »
» Pere d'Alcàntara Penya.	» »
» J. Lluís Pons	» »
» Hermili d'Olóriz	Pamplona.
» Joseph M. Pereda.	Polanco.
» Joaquim Manel Moner.	Ribagorza Fonz.
» Lluís de Martorell.	Sta. Isabel (Fernando Poo)
» Eustasi Oñós Forcada	Sevilla.
» Joaquim Carpi.	Tamarite.
» Teodor Llorente	Valencia.
» Daniel Vives y Dalmau, Pyre. . .	Veruela.
» Frederich Boraibar	Vitoria.
» Honorat de Saleta.	Zaragoza.

ESTRANGER

D. Anton Adami	Alguer (Cerdanya).
» Esteve Bolasco.	» »
» Joseph Frank	» »
» Miquel Pretti Bruno.	» »
» Miquel Ugo.	» »
» Joan Vitteli Simon.	» »
» Demetrius Cambouroglós. . . .	Atenes.
» Espiridió P. Lambrós	»
» Nicolàs G. Politis.	»
» Felip Bursberger	Avers.
» Alexandre Veziani.	Besançon.
» Antoni M. ^a Gómez Restrepo . . .	Bogotá (Colombia).
» Carles E. Fay	Boston (E. U.)

D. Joaquim Torroja	Boston (E. U.)
» Xavier Mañé	Boun (Alemanya).
» Antoni de P. Aleu	Buenos Ayres.
» Ramon Ambrós Ortiz	»
» Pere Piqueras	»
Director de <i>La Papallona</i>	»
D. Eduard Harlé	Burdeus.
» Enrich Sanjust	Cagliari (Italia).
» Joseph Nicotra Randazzo	Catania (Sicilia).
» Francisco Chomel	Chève (Suiça).
» Joan Fastenrath	Colonia (Alemanya).
» Otto Denk	Donauwort (Bayern).
» Miquel Torroella	Fitó (França-Pireneus).
» Pio Rajna	Florescia.
» Alfons Sabadell Ferrando	Gembloux (Bèlgica).
» Alexandre Diel	Ginebra (Suiça).
» P. E. Guarnerio	Gènova (Italia).
» L. Hastlè	Grument (Baden).
» Eduard de Toda	Le Havre.
» Alfred Morel-Fatio	Lemoire.
» Francisco Pla y Gasch	Les Escaldes.
» F. J. Teixeira Bastos	Lisboa.
» Teòfil Braga	»
» J. de Silva	»
» Victorià Codina Länglin	Londres.
Sr. Comte de Saint-Saud	La Roche-Chalais (Dor- dogne).
D. Frederich Wullff	Lund (Suecia).
» Enrich Fortquet	Lux.
» Enrich Lafount	»
» Lleó Rérolle	Lyon.
» Lluís Rérolle	»
» Víctor Lietaud	Marsella.
» Víctor Aragon	Montpeller.
» Domingo Jaccarino	Nàpols.
» A. Cros	Narbonne.
» Felip G. Cusachs	Nova York.
» Artur Cuyàs	»
» Carles Batsch	Osteim-Rhongebirge (Ale- manya).
» Claudi Anselme Barrau	París.
» Demetrius Bikelas	»

D. E. Contamine de Latour	París.
» Joseph Cusachs.	»
» Just Garcia Vilamala.	»
» Carles Gibert	»
» Pau Guim Riu.	»
» E. A. Martel.	»
» Lluís Pireste.	»
» Ferràn Prudent.	»
» Jörgen de Reedtz.	»
» Lluís Form.	Pforzeim (Alemanya)..
» Fritz Kunz.	» »
» Justí Pepratx	Perpinyà.
» Pere Vidal	»
» August Makeiro Diaz y Guime- raes.	Porto (Portugal).
» Joaquim Teixeira de Macedo.	» »
» Joseph Trajano Mera.	Quito (Ecuador).
» Emilio de Barros.	Rio Janeiro.
» Antoni Fabrés.	Roma.
» Leopold Roca.	»
» Enrich Serra.	»
» Frederich Halbherr.	Rovereto (Tirol).
» Epaminondas Stamantides.	Samos (Turquia asiàtica)..
» Joan C. Cebrian	S. Francisco de California..
» Eusebi Molera.	» » »
» Albert Daval.	Sant Germain Llubron.
» Otoniel Pacheco	San José (Costa Rica).
» Domingo Rivas	» » »
» Pere Baró	S. Julià de Loria (Andorra).
» Cleon Rangabe.	Sant Petersburg.
» Francisco Pozo.	San Salvador (Amèrica Central).
» Joseph Lluch de Díaz.	Tolosa (França).
» Lleonard Ricciardi	Turin.
» Eduard Millàs, Pvre.	Valparaíso.
» Constantí Christomanos.	Viena.
Sr. Comte de Lubavoski.	Viezma (Russia).

<i>Oficial de Secretaria</i>	D. Pere Company y Fages..
<i>Conserje</i>	D. Pere Pach.
<i>Recaudador</i>	D. Joseph Pach.

CRONICA DEL CENTRE

SESSIONS OFICIALS

SESSIÓ INAUGURAL DE 1898.—Va tenir lloch el dia 21, ab l'assistència de representants de diverses associacions catalanistes y de bon nombre de socis del CENTRE.

El secretari, D. Jaume Massó Torrents, va ressenyar els treballs fets pel CENTRE durant l'any que acaba de transcorrer.

El president, D. Lluís Marià Vidal, va donar lectura del seu notable discurs, que va ser aplaudit per tots els concurrents, y que'ls nostres lectors podràn apreciar per anar inclòs en el present nombre del BUTLLETÍ.

SESSIONS PREPARATORIES.—El dia 14 es va celebrar la preparatoria de l'excursió a Sant Feliu de Codines, Sant Sadurní de Gallifa, Castellar y Sabadell, que havia de verificarse'l diumenge següent y que no's va poder portar a efecte per causa del mal temps.

La preparatoria de l'excursió a Ribes, Montgrony, La Pobla de Lillet, Berga, La Portella, La Quart, Alpens y Ripoll, va tenir lloch el dia 28. L'excursió's farà'ls dies 31 del corrent y 1, 2 y 3 del vinent mes de Febrer.

VISITA

COLECCIÓ DE CURIOSITATS ARQUEOLÒGIQUES DEL DOCTOR VINYETA BELLASERRA.—Reunits el matí del diumenge dia 23 en el local del CENTRE'ls Srs. Ricart y Francisco Permanyer, Lluís G. Colomer, Jaume Roig, Ignasi Carsi, Enrich Pernau y Joseph Feliu, es dirigiren al domicili del Dr. Vinyeta Bellaserra, al qual varen trobar a punt de ferlos-hi veure sa interessant colecció. D'entre'ls molts y variats objectes arqueològichs que omplen la seva casa, sobresurt una colecció de cantis que ben bé's pot qualificar de notable. Vist en conjunt aquet rengló de la ceràmica catalana produeix una impressió molt artística pels colors, les for-

mes y sobre tot per la riquesa dels motius de decoració. Fets ab diversitat de terres, es remarquen sobre tot alguns procedents de Lleida, de Mataró, de Vilafranca y de Manises, prop Valencia; abunden les formes variades, desde la dels cantis usuals fins a les de tortell y de gall; y algunes són veritablement capritxoses, y en altres es veu que'l gerrer ha apurat les dificultats de confecció, superposant una porció de cantis grossos y petits, sumament decorats, o deixantne un al mig cobert per un altre tot enreixat.

A part d'aquesta interessant colecció de cantis, que de segur cridaria l'atenció si la poguessim veure en un dels museus municipals de Barcelona, el Dr. Vinyeta té la casa atestada de curiositats. Ab troços de caixes y arquilles y d'altars s'ha fet construir una porció de mobles artístichs ab molt sentiment de les formes dels temps passats, uninthi les utilitats dels nostres dies. Els panys ornamentats de mobles antichs, les columnes salomòniques procedents d'altars enderrocats, la ceràmica exòtica, retaulles, tot abunda en la colecció del Dr. Vinyeta, viva mostra de lo que pot la constancia. Entre'ls panys de delicada taracea andalus, té una notable serie d'una seixantena de motius gòtichs catalans, a qual més hermós, recort del bon gust y de la bona mà que havien tingut aquí'ls mestres en l'art de fusteria.

El Sr. Vinyeta tingué la bondat d'obsequiar als associats, que tots sortiren molt complascuts de la visita.

CONFERENCIES Y LECTURES

El dia 7 va ser llegit en el CENTRE un excelent treball, degut a la ploma de D. Ramon N. Comas, titulat *Apologia de la llengua catalana*, que va ser molt ben rebut.

El següent divendres, dia 14, D. Jaume Massó Torrents va llegir alguns fragments de l'interessantíssim *Inventari dels béns mobles del rey D. Martí d'Aragó*. Aquest inventari's va aixecar poch després de la mort de l'últim rey de raça catalana, y comprèn tots els objectes que en el moment de la seva mort hi havien en el palau real: llibres, ornaments de la capella, vestimenta de tota mena, arnesos y tota lley d'armes, paraments de llit y de taula, tapits, joyes; en fi, tota la vida íntima d'una família real a les darrerries de l'Edat Mitjana va presentarse davant

dels ulls ab la lectura del dit *Inventari*. El Sr. Massó Torrents va procurar donar idea de lo que era la celebrada biblioteca dels reys d'Aragó, explicant les diverses obres principals que contenia, les llengües en que estaven escrites y les aficions literaries de cada un dels últims reys que l'havien formada. Després d'haver llegit alguns articles de l'*Inventari*, va termenar ab un record al qui fou arxiver de la Corona d'Aragó, D. Manuel de Bofarull.

El dia 28 el nostre president, Sr. Vidal, va donar lectura de la seva *Excursió a Cadaquers y a Sant Pere de Roda*. L'exhibició de bon nombre de clixés fotogràfichs, del mateix Sr. Vidal, per medi de projeccions lluminoses, acompanyava la lectura d'un treball interessant, y escrit ab elegant estil, retratant fidelment les impressions rebudes durant l'excursió. Aquest escrit, que tant va agradar a la concurrencia, es publicarà pròximament en el BUTLLETÍ. Entre les projeccions van produhir sobre tot notable efecte una vista exterior y tres interiors de l'antich monastir benedictí de Sant Pere de Roda.

NOVES

Cada any, per celebrar la vinguda de l'any nou y la presa de possessió del nous individus de la Junta Directiva, el CENTRE té costum de reunir el major nombre possible d'associats en un dinar. Enguany va tenírlloch el diumenge dia 9, y, com sempre, la colla va ser nombrosa, y durant tot el dinar va regnar la més cordial afecció entre'ls socis, aixís com l'amistat y la compenetració d'idees y la fe en l'estudi per la regeneració de la nostra patria Catalunya. Els brindis van ser tots alentats per aquesta falaguera esperança.

— Una nova relació contreta pel CENTRE. M. C. Decurtins ens va escriure desde Truns (Grisons, Suissa) oferintnos el cambi de les nostres publicacions ab altres de reto-romàniques. Ja queda'l cambi establert; y hem rebut, junt ab algun altre llibre, l'anuari *Igl Ischi*. M. Decurtins és autor de diversos treballs notables estudiant una llengua que tanta semblança té ab la nostra: ha pu-

blicat la *Crestomatia* reto-romànica, en la qual inclou documents de totes les èpoques, y ha contribuït en el *Grundriss der romanischen Philologie*, del professor Gröber, ab l'història de la literatura del seu país.

— Los socis del *Club Alpin Français*, direcció central a París, dinen junts una vegada a l'any, resultant sempre aquest acte una simpàtica festa de companyerisme a la que hi assisteixen, invitats, algun ministre y'l prefecte de París, com una mostra de consideració als treballs del *Club Alpin*, que merescué del Govern francès la declaració d'utilitat per decret de 31 de Març de 1882.

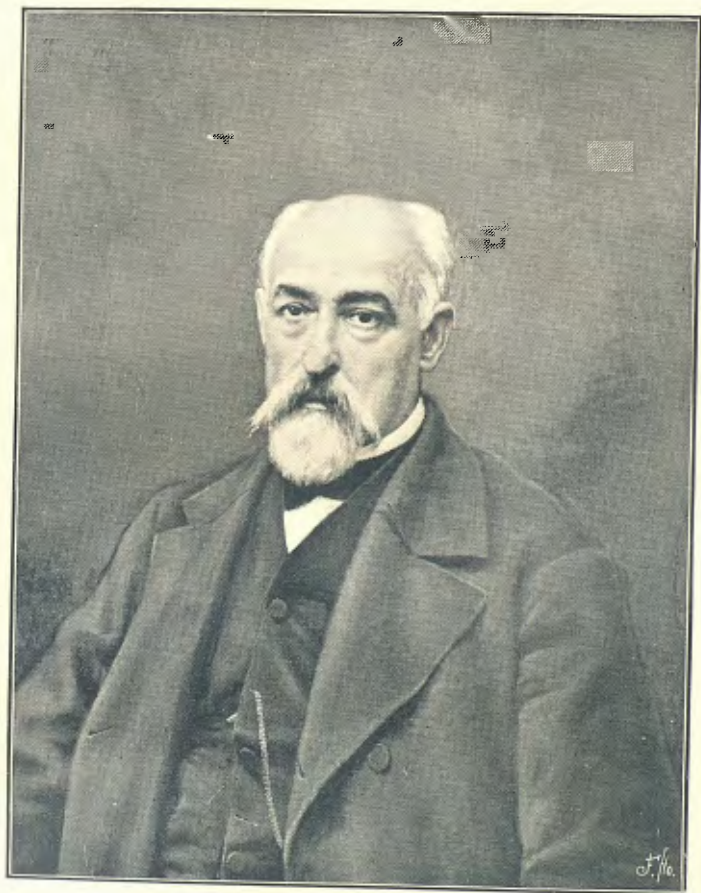
Sabedor lo savi cartògraf coronel Prudent, de que nostre entusiasta consoci D. Arthur Osona se trobava a París lo dia 12 de Desembre prop-passat, va comunicarho al *Club Alpin*, y tot-seguït rebé'l Sr. Osona una carta del coronel Prudent pregantli ab molta insistència que retrassés alguns dies sa sortida cap a Barcelona, y una molt atenta invitació del president y membres de la Direcció Central del *Club Alpin* pera que assistís al banquet anyal que's celebraria lo dia 16 del mateix mes, puix d'eixa manera logriaren tenir a son costat a un representant del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.

Per dissort, les ocupacions y una lleugera indisposició del Sr. Osona, que l'obligaren a sortir de París abans del dia assenyalat, no permeteren que'l CENTRE estés personalment representat en aquella festa de companyerisme alpinista.

Lo CENTRE EXCURSIONISTA agraeix la distinció que en la persona del Sr. Osona va mereixer del digníssim *Club Alpin Français*.

— En el número de Desembre de 1887 del BUTLLETÍ, entre'ls noms dels individus que componen l'actual Junta Directiva, deixà d'incloure'shi, per erro de caixa, el de D. Ramon N. Comas, que exerceix el càrrech de vocal.

Lo CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA sols se declara responsable de lo contingut en la *Secció Oficial* del seu BUTLLETÍ, deixant íntegra als respectius autors la responsabilitat dels treballs firmats.

MARIAN AGUILÓ Y FUSTER

Del retrat pintat per D. TOMAS MORAGAS pera la *Galeria d'excursionistes il·lustres* del
CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA